

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Simona Krejčí

Rozhodování o střídavé péči

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Anežka Janoušková, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 5.1.2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 110 102 znaků včetně mezer.

Simona Krejčí

V Praze dne

13.3.2024

Obsah

Úvod	4
1. Vymezení základních pojmů	6
1.1 Dítě	6
1.2 Rodina.....	6
1.3 Formy porozvodové péče o dítě.....	8
1.3.1 Výlučná péče.....	8
1.3.2 Společná péče.....	9
1.3.3 Střídavá péče	10
2. Vývoj Střídavé péče v ČR	13
3. Vybraná judikatura Ústavního soudu	15
4. Čtyřstupňový test vhodnosti	18
4.1 Kritérium pokrevního pouta.....	20
4.2 Míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče daného rodiče.....	21
4.3 Schopnost daného rodiče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby	22
4.4 Přání dítěte	23
5. Výhody a nevýhody střídavé péče	25
5.1 Výhody střídavé péče.....	25
5.1.1 Kontinuita kontaktu s oběma rodiči	26
5.1.2 Udržování rovnocenných vztahů a rodinných vazeb	26
5.1.3 Zohledňuje nejlepší zájem dítěte.....	27
5.1.4 Podporuje odpovědnost a zapojení rodičů.....	27
5.1.5 Poskytuje bezpečné prostředí	27
5.2 Nevýhody střídavé péče.....	27
5.2.1 Nestabilita rutiny a pravidel	28
5.2.2 Zvýšené logistické nároky	28
5.2.3 Příchod nového partnera.....	30
5.2.4 Citová odloučenost	30
6. Faktory ovlivňující vhodnost střídavé péče	32
6.1 Nízký věk dítěte	33
6.2 Zaměstnání rodičů.....	34
6.3 Špatná komunikace mezi rodiči.....	36
6.4 Špatná adaptace dítěte na změny.....	39
6.5 Vzdálenost bydlišť rodičů.....	39
6.6 Souhlas/Nesouhlas se střídavou péčí	40
6.7 Intervaly střídání.....	42
6.8 Postoj a přání dítěte	43

6.9 Zdravotní stav dítěte	44
6.10 Sexuální orientace rodičů	44
6.11 Kouření rodičů	46
7. Střídavá péče v zahraničí	47
7.1 Slovensko	47
7.2 Francie	48
Závěr	50
Seznam použitých zdrojů	51
Seznam použitých zkratk	56

Úvod

Koncept střídavé péče je předmětem debat a diskusí nejenom v České republice. Jedná se o významnou, ale také složitou problematiku, která má dopad nejenom na celou rodinu, ale převážně na nezletilé děti, kterých se úprava týká. Střídavá péče je institut, který v mnohých vyvolá rozporuplné pocity, má své odpůrce, stejně jako i své zastánce. Rozhodování o střídavé péči zahrnuje zvážení různých kritérií a faktorů, které musí soudy správně posoudit. Rozhodovací proces soudů je v tomto ohledu zásadní a soudy tak rozhodují o životech dětí různého věku. Jedním rozhodnutím tak mohou změnit trajektorii jejich života. Bohužel v případě sporů péče o dítě neexistuje jasný postup ani šablona, jak by měly soudy rozhodovat. Každý případ je velmi individuální a každé dítě si zaslouží to nejlepší prostředí pro správný vývoj.

Jako dítě, které vyrůstalo v rozvedené rodině, mám se střídavou péčí osobní zkušenosti, a to mě motivovalo k tomu, abych se touto oblastí hlouběji zabývala. Zastávám názor, že by děti měly mít jeden skutečný domov, který jim poskytne potřebnou stabilitu. Nicméně tuto diplomovou práci píšu i kvůli tomu, abych na střídavou péči získala jiný pohled. Na jedné straně se domnívám, že střídavá péče může narušit stabilitu života dítěte, např. neustálým stěhováními mezi dvěma domovy, ale také si uvědomuji, že je pro dítě důležité udržovat kontakt s oběma rodiči. A právě proto jsem se sama sebe začala ptát, jaké faktory a kritéria soudy zvažují, aby rozhodly v nejlepším zájmu dítěte. V této diplomové práci se budu zabývat tématem rozhodování o střídavé péči v České republice, faktory a kritérii, které soudy musí vzít v potaz, aby mohly správně rozhodnout.

Cílem této práce je popsat institut střídavé péče a zhodnotit faktory a kritéria, která soudy v České republice používají při rozhodování o střídavé péči s ohledem na již ustálenou judikaturu. Budu zkoumat, zda jsou tato kritéria účinná při určování nejlepšího zájmu dítěte. Kromě toho se zamyslím nad tím, zda se můj vlastní pohled na střídavou péči v průběhu psaní práce vyvíjel a která kritéria považuji za nejdůležitější při rozhodování o střídavé péči.

V první části se zabývám základními pojmy vztahujícími se ke střídavé péči a také rozebírám možné porozvodové formy. V druhé části popisuji vývoj střídavé péče v České republice. V další části se zaměřuji na vybranou judikaturu Ústavního soudu týkající se střídavé péče a rozhodování o ní. Jedná se o stěžejní rozhodnutí, která jsou podstatná, protože více či méně sjednocují judikaturu týkající se tohoto tématu.

Ve čtvrté části do hloubky popíšu tzv. čtyřstupňový test vhodnosti, který byl Ústavním soudem zformulován, aby sjednotil alespoň základní faktory, které musí obecné soudy zvážit při rozhodování o střídavé péči. V páté části poukazuji na negativa a pozitiva střídavé péče, ačkoliv je samozřejmě potřeba brát v potaz, že v každém případě mohou být daná negativa a pozitiva trochu jiná.

Jádro práce nalezneme v části šesté, ve které se zabývám faktory, které ovlivňují vhodnost střídavé péče. Podle čeho soudci rozhodují, zda svěří dítě do střídavé či výlučné péče? Je k těmto kritériím přistupováno správně? Jsou tato kritéria objektivní? Doufám, že na závěr psaní mé práce budu moci odpovědět na tyto otázky.

Téma diplomové práce jsem si vybrala především z důvodu jeho aktuálnosti, ale také protože je mi celkově téma rozvodu a porozvodové péče známé i z osobních důvodů. Téma střídavé péče se stále vyvíjí a přibývá velké množství soudních rozhodnutí. Je to téma, které je i pro mě samotnou kontroverzní a chtěla jsem se o něm dozvědět více.

1. Vymezení základních pojmů

V této části bych se chtěla zabývat pojmy, které jsou nedílně spojené se střídavou péčí. Tedy základní definicí střídavé péče a souvisejících forem péče o dítě, které zahrnují péči výlučnou a společnou. Jelikož se jedná o téma, které v posledních letech získává stále větší pozornost, je důležité mít jasno v základních pojmech a souvisejících konceptech.

1.1 Dítě

Ačkoliv je pojem dítě běžně používaný termín, česká legislativa ho zcela přesně nedefinuje. Pro definici tohoto pojmu proto musíme zmínit Úmluvu o právech dítěte, podle které *“se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.”*¹ S tímto pojmem je v souladu také zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který ve § 2 (1) definuje, že: *“Pro účely tohoto zákona se dítětem rozumí nezletilá osoba.”*² Zletilost či plnoletost označuje věk, jehož dosažením člověk nabývá plné způsobilosti k právnímu jednání, ta je upravena v OZ jako tzv. plná svéprávnost. Plnou svéprávnost můžeme nabýt před dovršením zletilosti uzavřením manželství, či přiznáním svéprávnosti rozhodnutím soudu. Takto nabytá svéprávnost se již neztrácí.³ Tento zákon pak nadále specifikuje ochranu konkrétního dítěte. S pojmem dítě se v českém právním prostředí můžeme setkat ve spojitosti ve vztahu k rodičům či jako osoba, která ještě nedosáhla zletilosti. Dítětem je tedy osoba mladší osmnácti let, pokud nenabyla svéprávnosti uzavřením manželství či jejím přiznáním ze strany soudu. Děti se stále vyvíjí a potřebují i jistou míru kontroly a podpory ze strany rodičů. Tedy realizuje se vůči nim rodičovská odpovědnost. Děti mají také participační práva, která jim jsou udělena především na mezinárodní úrovni, např. v již zmíněné Úmluvě o právech dítěte.⁴

1.2 Rodina

„Rodina, jako nejstarší základní společenská skupina či společenství, nejtěsněji spjatá nejrůznějšími vztahy uvnitř i navenek. Funkcemi, činnostmi zabezpečujícími potřeby svých členů a společnosti jako celku, prochází celou svou historií neustálými změnami co do své velikosti,

¹ Sdělení č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

² Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

³ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

⁴ KOVÁČOVÁ, Anna, SPÁČIL, Ondřej. Slyšení dítěte v rámci rodinné mediace. Právní rozhledy, 2014, č. 10, s. 353-358.

významu i začlenění do společnosti. Adaptuje se přitom na její nejrůznější proměny či vývojové stupně. Přizpůsobujíc se jim, udržuje život člověka prakticky ve všech jeho sférách a cyklech“⁵

Ani u rodiny se nesetkáme s explicitně definovaným pojmem. V ustanovení § 771 an. OZ se hovoří o poměrech mezi rodiči a dětmi, tento vztah se nadále dělí na vztah mezi dítětem a matkou, tedy mateřství, či vztah mezi otcem a dítětem, tedy otcovství. Můžeme tedy dovodit, že rodina v občanském zákoníku je definována vztahem mezi rodiči a dětmi. Dle § 775 OZ je matkou žena, která dítě porodila a otcem muž, kterému svědčí jedna ze tří právních domněnek otcovství, viz § 776 občanského zákoníku. Právní rodičovství stanovuje, kdo má pro dítě zákonné postavení matky a otce, definuje jejich role a vztahy. Rodičovství může být biologické, tedy odvozené od osoby, která je skutečným biologickým rodičem, nebo sociální, kdy se o dítě stará osoba, která není biologickým rodičem dítěte, např. člen rodiny, nový druh jednoho z rodičů či pěstounská péče.^{6,7}

S jiným pojetím „rodiny“, se setkáme například v sociologii či psychologii. V Sociologické encyklopedii od Sociologického ústavu AV ČR je pojem rodina definován jako: *”Obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je zákl. článkem soc. struktury i zákl. ekon. jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biol. druhu a výchova, resp. socializace potomstva, ale i přenos kult. vzorů a zachování kontinuity kult. vývoje. Z hlediska biol.-reprodukčního se rodinou zabývá demografie. Ve společnosti přežívají i individua mimo rodinu, ale rodina vytváří optimální podmínky pro to, aby jednotlivci i společnost zachovali svou biologickou kontinuitu, aby se reprodukovali. Z tohoto hlediska je tedy hlavní úlohou rodiny zajišťovat rození dětí a péči o ně v období jejich nesoběstačnosti, a to pomocí obecně sdílených vzorů chování. Rodina je doménou tzv. reprodukčního chování, které vyrůstá z biologických i sociologických procesů.”⁸*

Rodiče mají rodičovskou odpovědnost, tedy soubor povinností a práv rodičů vůči dětem. Dle § 858 OZ rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v

⁵ DUNOVSKÝ, J.a kol.: Sociální pediatrie. Grada – Avicenum, Praha 1999, 279 str. ISBN80-7169-254-9.

⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

⁷ BRUNCKO, Stanislav. KDE SE V ZÁKONĚ SKRÝVÁ BIOLOGICKÝ NEBO SOCIÁLNÍ RODIČ? In JUDr. Šmíd Ondřej, Ph.D.; JUDr. Westphalová Lenka, Ph.D. Dny práva 2012 – Days of Law 2012. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 1252-1265. ISBN 978-80-210-6319-8.

⁸ Demografie. Sociologická encyklopedie [online]. Česká Republika: Sociologický ústav AV ČR, 2018 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Demografie>.

určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění. Vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti.⁹ Nabytím účinnosti nového OZ, se změnilo pořadí slov práva a povinnosti, kdy na prvním místě zákon udává povinnosti a poté až práva rodičů k dětem, např. § 858 OZ.¹⁰

1.3 Formy porozvodové péče o dítě

Existují čtyři formy péče o děti po rozvodu rodičů – výlučná péče jednoho z rodičů, společná péče, střídavá péče a svěření do péče jiné osoby. Toto zakotvení nalezneme v § 907 (1) občanského zákoníku: *“Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Má-li být dítě svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče souhlasili.”* Při rozvodu manželství je úprava poměrů dítěte prvním krokem ještě před samotným rozvodem rodičů, viz. § 755 odst. 3 OZ, který říká, že: *„Mají-li manželé nezletilé dítě, které není plně svéprávné, soud manželství nerozvede, dokud nerozhodne o poměrech dítěte v době po rozvodu manželů.“* Je třeba si uvědomit, že u plně svéprávných dětí není třeba úpravu jejich poměrů s rodiči řešit. To platí zejména pro zletilé děti. V případě nesezdaných párů se úprava poměrů nezletilých dětí také neřeší, protože takový pár není možné rozvést.

V porozvodové péči je klíčovou otázkou, s kým bude nezletilé dítě po rozvodu žít ve společné domácnosti a také kdo z rodičů bude rozhodovat o běžných záležitostech, které se dítěte týkají. Primárně je o této otázce rozhodnuto dohodou rodičů, kterou soud schvaluje rozsudkem. Pokud se rodiče nedokážou dohodnout, soud určí formu péče o dítě sám. Určení nejvhodnější formy porozvodové péče je mnohdy náročnou úlohou a vzhledem k individualitě každého případu je obtížné určit, která z forem je nejlepší.

1.3.1 Výlučná péče

Nejčastější formou péče, s níž se setkáváme v nejvíce případech, je výlučná péče jednoho z rodičů.^{11,12} Rozhodnutím o výlučné péči je dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů a druhému rodiči je

⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

¹⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka, ROGALEWICZOVÁ, Romana. Práva dítěte v rodičovském konfliktu. Právní rozhledy, 2016, č. 19.

¹¹ České soudnictví 2019: Výroční statistická zpráva. Online. 2020. Dostupné z: <https://stridavka.cz/ceske-soudnictvi-2019-vyrocní-statisticka-zprava/>. [cit. 2024-03-11].

¹² Tomešová, J. Společná péče o nezletilé dítě. Právní prostor [online], <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spolecna-pece-o-nezletile-dite>.

určena vyživovací povinnost a rozsah styku s dítětem, který může být případně omezen nebo zakázán. Většinou je v rámci úpravy styku zvolen pravidelný víkendový styk druhého rodiče s dítětem či jiný interval styku. Soud také může upravit prázdninový režim, režim svátků, dokonce pak i místo či čas setkání, zvláště pokud se rodiče nemohou dohodnout. Při výlučné péči soud stanoví povinnost druhého rodiče přispívat na výživu dítěte a její výši. Druhému rodiči zůstávají zachována práva a povinnosti spadající do rodičovské odpovědnosti a nadále tedy bude moci rozhodovat o významných záležitostech dítěte. Výlučná péče nemá na rodičovskou odpovědnost druhého rodiče vliv. Oba rodiče se nadále společně podílejí na výchově dítěte bez ohledu na to, zda bylo svěřeno do péče jen jednomu z rodičů. Pečujícím rodiči zákon ukládá povinnost styk s druhým rodičem umožnit a s druhým rodičem řádně spolupracovat.¹³

Rozdíl mezi střídavou a výlučnou péčí nemusí být reálně tak velký, jak si mnohdy rodiče myslí. Výlučná péče může být v některých případech i rovnocennou alternativou střídavé péče, zvláště pokud je styk s druhým rodičem upraven ve větším rozsahu.¹⁴ V tomto ohledu je nastavení porozvodové péče v praxi naprosto nedostačující, tyto dva instituty totiž mohou splývat.

1.3.2. Společná péče

Společná péče o dítě je v České republice výjimečná a ojedinělá. Společná péče rodičů, která zahrnuje rovnocenný podíl pečování o dítě obou rodičů, je možná pouze tehdy, pokud je mezi rodiči fungující komunikace a vzájemné vztahy jsou dobré. Toto uspořádání je možné například v situaci, kdy rodiče stále žijí s dítětem ve společné domácnosti. Nově je pro realizaci společné péče nezbytný souhlas obou rodičů. Společná péče není zákonem upravena, vychází pouze z právní praxe. Soud nevydává v této věci žádné rozhodnutí, pouze schvaluje dohodu rodičů a konstatuje, že dítě je svěřeno do péče oběma rodičům. Soud dohodu rodičů schválit nemusí, pokud zjistí, že mezi rodiči nejsou vyřešeny některé dílčí otázky, rodiče se neshodují v některých názorech či by tato forma nebyla vhodná pro dítě.¹⁵ Tato forma péče může být vhodná zejména v případech, kdy rodiče stále žijí společně nebo kdy dítě již nebydlí s rodiči a rodiče jsou schopni spolupracovat. Po svěřením dítěte do společné péče se *de facto* nic nemění a dítě je ve stejném režimu v jakém bylo před upravením soudem. Dítě je vychováváno ve stejné podobě, jaké tomu bylo před rozvodem a

¹³ MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-796-5.

¹⁴ Barvíková, J. 2019. Zpráva z fokusních skupin Dítě v rodičovském konfliktu. Výsledky předvýzkumu v rámci projektu Dopady míry rodičovského konfliktu na dítě a role, jakou v nich hraje konkrétní forma porozvodového uspořádání péče [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vv_003.pdf.

¹⁵ TOMEŠOVÁ, Jana. Společná péče o nezletilé dítě [online]. 2017 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spolecna-pece-o-nezletile-dite> [online], <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spolecna-pece-o-nezletile-dite>.

tím je tato forma péče o dítě nepřírozenější a nejpodobnější situaci před rozvodem rodičů. Nicméně, jak jsem již zmínila, i nadále je tato forma nejméně používaná, jelikož vyžaduje dobrý vztah a komunikaci mezi oběma rodiči, to již v praxi není tak časté.¹⁶

1.3.3 Střídavá péče

Do roku 1998, tedy před novelou rodinného zákona, který zavedl institut společné a střídavé péče, se v zákoně přímo nehovořilo o možnosti svěřeni dítěte do péče obou rodičů. Možnost takového provedení ale byla dovoditelná z judikatury. Do tohoto roku bylo svěřováno do střídavé péče jen minimum dětí, z více jak devadesáti procent se děti svěřovaly do výlučné péče matky.¹⁷ Do českého právního řádu byla střídavá péče jakožto jedna z forem péče o nezletilé dítě zavedena již zmíněnou velkou novelou zákona č. 94/1998 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně v § 26 odst. 2:

„jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.“

Tato zákonná úprava platila až do roku 2013. Dnes najdeme úpravu v novém občanském zákoníku, a to konkrétně v § 907 zákona č. 89/2012 Sb.:

„(1) Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Má-li být dítě svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče souhlasili.“

Střídavá péče znamená, že rodiče o dítě pečují v pravidelných intervalech. Nejčastějším intervalem je jeden týden. Tento interval ale nemusí být pro každého rodiče stejný, ale také tzv. asymetrický, tedy pro každého rodiče je tento interval stanoven rozdílně. U menších dětí bývá interval střídání větší než u dětí starších.¹⁸ Při rozhodnutí o střídavé péči se nevyklučuje ustanovení vyživovací povinnosti, je to tak především z toho důvodu, že příjmy každého z rodičů mohou být odlišné. Musí se tedy zajistit, aby se životní úroveň dítěte zásadně nelišila, když bude pobývat u jednoho z rodičů.

¹⁶ MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020.

¹⁷ PAVLÁT, Josef. Problémy Studií Argumentujících pro střídavou péči [online]. 2013, 8.2.2013 [cit. 2023-10-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/problemy-studii-argumentujících-pro-stridavou-peci>.

¹⁸ MENCNEROVÁ, Kateřina. 1.2 Střídavá péče. In: MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2.

Průlomovým v rozhodování o střídavé péči se stal náleží Ústavního soudu z roku 2014. Do té doby totiž nebyl žádný názor na to, jaká kritéria by se měla zohledňovat při rozhodování o střádavé péči. Tento náleží vymezil základní kritéria, kterými by se měly obecné soudy řídit při rozhodování o střídavé péči a také zavedl tzv. prioritní formu střídavé péče: *“svěření dítěte do střídavé péče by mělo být pravidlem, zatímco jiné řešení je výjimkou, která vyžaduje prokázání, proč je v zájmu dítěte jiné řešení”*.¹⁹

Střídavá péče tedy nemůže být vyloučena z rozhodování např. jen z toho důvodu, že s ní nesouhlasí jeden z rodičů. Je v zájmu dítěte, aby trávil čas s oběma rodiči, zvlášť pokud oba rodiče mají na výchově svého dítěte zájem.

Ačkoliv by mělo být svěření dítěte do střídavé péče podle Ústavního soudu pravidlem, i tak se střídavá péče neaplikuje automaticky na všechny případy. Soud nejdříve musí s ohledem na nejlepší zájem dítěte zvažovat, jaká forma péče bude s ohledem na danou situaci pro dítě nejlepší. Jsou i situace, kdy není střídavá péče žádoucí. To můžeme vidět např. v náleží Ústavního soudu z roku 2015, ve kterém soud potvrdil, že kvůli negativním vztahům rodičů a velké vzdálenosti jejich bydliště je střídavá péče v rozporu se zájmy dítěte.²⁰

Střídavá péče zůstává velmi kontroverzním tématem, na který není jednotný názor. K rozvodu patří spousta dilemat, která nemají správná a špatná řešení a tím vytváří situace, které někteří kritizují, a proto i samotná střídavá péče má své zastánce a odpůrce. Stejně kontroverzní je i fakt, že k rozhodnutí o střídavé péči není potřeba souhlasu obou rodičů.²¹ Nic to nemění na tom, že i tak je střídavá péče stále populárnější a v mnohých evropských zemích je tato forma péče pokládána za nejlepší a nejefektivnější.²² Samozřejmě je k jejímu fungování zapotřebí splnit i mnoho předpokladů, aby její uplatnění nebylo spíše na škodu pro samotné dítě. O těchto kritériích se rozepíšu podrobněji v samostatné části práce. Mezi ty nejzákladnější patří např. komunikace rodičů, zázemí dítěte, souhlas se střídavou péčí, zájem dítěte, osobnost a citovou orientaci dítěte, výchovné schopnosti rodičů a stálost výchovného prostředí. Soud při rozhodování vezme tato kritéria v potaz a také se pokusí přiklonit k přání samotného dítěte.²³

¹⁹ Náleží ústavního soudu ze dne 26.5.2014, sp.zn. I. ÚS 2482/13.

²⁰ Náleží ústavního soudu ze dne 31. 8. 2015 II. ÚS 2118/15.

²¹ Předběžné výsledky výzkumu. MUNI European Values Study: Projekt Evropský výzkum hodnot [online]. c2020 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <https://evs.fss.muni.cz/vyzkum-stridava-pece/predbezne-vysledky>.

²² OLÁH, Michal, ed. Střídavá péče o dítě: Cochemská prax v EU - šance pro naše děti. Praha: Spravedlnost dětem - sdružení pro ochranu práv dětí, rodičů a prarodičů, 2016. ISBN 978-80-906373-0-6.

²³ NOVÁK, Tomáš. Péče o dítě po rozvodu a její úskalí. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80- 247-4110-9.

Na závěr je podstatné říct, že tyto formy péče se liší především v časovém vymezení, který rodič o dítě pečuje. Rozdělení forem péče o dítě na výlučnou a střídavou nemění nic na tom, že oběma rodičům zůstávají zachována práva a povinnosti spadající do rodičovské odpovědnosti a nadále tedy budou moci rozhodovat o významných záležitostech dítěte.²⁴ Mnozí rodiče jsou přesvědčeni, že pokud nebudou mít dítě ve střídavé péči, jejich postavení nebude rovné a rodič, který nebude mít dítě v péči, o něm nebude moci rozhodovat. Střídavá péče totiž neznamená vždy rovnoměrné střídání, jak je již výše uvedeno, styk může být určen nerovnoměrně. Pokud by jeden rodič pečoval o dítě v mnohem delším časovém intervalu, pak se střídavá péče může přibližovat péči výlučné s rozsáhlým stykem. O střídavé péči můžeme mluvit v jakémkoliv případě, kdy je dítě střídavě u rodičů. Tedy fakticky tento pojem může zahrnovat i péči výlučnou se stanoveným stykem pro druhého rodiče. Mezi střídavou a výlučnou péčí s široce stanoveným stykem je především rozdíl v tom, že při svěření dítěte do střídavé péče obou rodičů dochází ke stanovení výživného oběma rodičům. Vzhledem k výše uvedenému není správné odlišovat střídavou péči od ostatních forem péče čistě na základě vymezených časových intervalů.

²⁴ TOMEŠOVÁ, Jana. Úvaha o hranici mezi střídavou a výlučnou péčí o nezletilé dítě [online]. 2019 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/ht-uvaha-o-hranici-mezi-stridavou-a-vylucnou-peci-o-nezletile-ditepravniprostor.cz>, 25. června 2019 [cit. 25. února 2020]. Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/ht-uvaha-o-hranici-mezi-stridavou-a-vylucnou-peci-o-nezletile-dite>.

2. Vývoj Střídavé péče v ČR

Jak bylo již výše zmíněno, možnost péče obou rodičů v zákoně přímo napsána nebyla. Nicméně již před touto „velkou“ novelou zákona o rodině č. 91/1998 Sb. se bylo možné v praxi setkat s ojedinělými rozhodnutími, kterými byly nezletilé děti svěřeny do střídavé péče, pokud rodiče s takovýmto uspořádáním rodiče souhlasili a sami ho soudu navrhli.²⁵ A i přestože nové znění zákona bylo jakýmsi posunem v oblasti ochrany nezletilých dětí a jejich zájmů, tak spousta odborníků stále nebylo spokojeno:²⁶

„Uvedené právní úpravě bylo možné vytknout zejména tu skutečnost, že na jedné straně byla přespříliš kazuistická, a na druhé straně, pokud jde o samotné subjekty, nedostatečná.“²⁷

Pohled na střídavou péči se postupem času mění i s pozvolným vývojem společnosti a rodiny samotné. Zásadní změny v partnerských vztazích a v rodině se vyvíjely po staletí, ale k jejich výraznému urychlení došlo nejvíce ve 20. století. Zvláště ve vyspělých západních zemích si „rodina“ prošla zásadní proměnou. Mnohem více se začalo dbát na souvislost mezi rodičovským chováním a budoucností dítěte.

Především jde o růst zaměstnanosti, kdy rodiče tráví mnohem více času v práci a méně času s dětmi.²⁸ S tím, jak se partnerské vztahy staly křehčími, roste potřeba uvažovat o tom, jak se rozcházet a rozvádět tak, aby se minimalizovala újma pro děti. To je velký odklon od toho, jak se přistupovalo k rozvodu dříve, kdy byl rozvod především morální otázkou týkající se věrnosti mezi partnery a méně se zaměřoval na dopad na děti. V dnešní době je zpochybňována myšlenka, že manželství by mělo trvat kvůli dětem, což vede ke vzniku koncepce, že rodiče se mohou rozejít jako partneři, ale stále komunikovat jako rodiče.²⁹

Tento vývoj směřuje k tomu, že budou formy sdíleného rodičovství stále častější. S tím souvisí i změny v tom, jak je nastavený právní systém, jak fungují orgány sociálně-právní ochrany dětí či soudy.

²⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana; NOVÁK, Tomáš. Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově. Bulletin advokacie, 1999, roč. 9, č. 3, s. 30-34.

²⁶ FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2017.

²⁷ Zuklínová, M., Švestka, J., Dvořák, J. kol. Občanský zákoník. Komentář. Sv. II (§ 655–975, rodinné právo). Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 752 (§ 907 ObčZ).

²⁸ ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Dítě a rozvod rodičů. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978- 80-247-3181-0.

²⁹ Výzkum střídavé péče [online]. 2019 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://evs.fss.muni.cz/stridava>.

Roku 2004 bylo dle statistik celkově 2,2 % případů, kdy bylo dítě svěřeno do střídavé péče. V roce 2008 to bylo již ve 4,5 % případů, kdy bylo dítě svěřeno do společné či střídavé péče. V roce 2016 bylo dítě svěřeno do střídavé péče v přibližně 16 % případů.³⁰

Trend častějšího využívání střídavé péče stále narůstá. A podle sociologa Masarykovy univerzity Petra Fučíka, který realizuje výzkum střídavé péče v ČR:

„O střídavé péči se v Česku řadu let hovořilo se skepsí. Děti, které v ní žijí, byly někdy vykreslovány jako nešťastní batůžkáři, otcové jako nezkušení pečovatelé a dvě domácnosti jako symbol dvou rozdílných přístupů k výchově.“³¹

Pozitivně se nepřijímá jen mezi rodiči, ale také přibývá soudců, kteří na střídavou péči hledí v dlouhodobějším hledisku než jen v době rozvodu rodičů, kdy je situace v rodině nejvíce rozbouraná. K tomuto pohledu soudců na střídavou péči přispěly zejména přelomové nálezy Ústavního soudu, o kterých bych ráda mluvila v další části mé práce.^{32,33}

³⁰ Statistický přehled soudních agend 2008 druhá část [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 11. ledna 2015]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

³¹ POSTRÁNECKÁ, Barbora. Víc než stěhování řeší děti ve střídavce vztahy s rodiči [online]. 2023 [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://reportermagazin.cz/4920/vic-nez-stehovani-resi-deti-ve-stridavce-vztahy-s-rodici/>.

³² LUŇÁČKOVÁ, Oldřiška. Pohled společnosti na střídavou výchovu se mění. Právo a rodina , 2012, roč. 14, č. 4.

³³ POSTRÁNECKÁ, BARBORA. Víc než stěhování řeší děti ve střídavce vztahy s rodiči [online]. In: . [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://reportermagazin.cz/a/ixkpc/vic-nez-stehovani-resi-deti-ve-stridavce-vztahy-s-rodici>.

3. Vybraná judikatura Ústavního soudu

V této části budu přibližovat vývoj judikatury v oblasti opatrovnické judikatury, konkrétně s ohledem na volbu mezi střídavou a výlučnou péčí. Z rozsáhlé judikatury na uvedené téma vyplývá, že téma střídavé péče je v rámci české soudní praxe stále předmětem intenzivní diskuse. Ústavní soud v posledních letech vydal několik zásadních rozhodnutí, která kladou důraz na to, že střídavá péče by měla být pravidlem, zatímco jiná řešení výjimkou. Tento názor Ústavní soud dále upřesňuje, což znamená, že interpretace střídavé péče je nikoli jen otázkou ustanovení právního řádu, ale převážně také judikatury.³⁴ Rozhodnutí Ústavního soudu jsou v tomto ohledu velmi důležitá, nejen pro stanovení obecných kritérií, ale také pro pochopení problematiky a vývoje porozvodové péče o nezletilé dítě. Jednotlivé nálezy jsou zaměřené na různé dílčí problémy a úskalí střídavé péče, tak jak vyplynuly ze stížností rodičů k Ústavnímu soudu. Velmi podstatným prvkem je poté nutnost sjednocení rozhodovací praxe prvoinstančních a odvolacích soudů.

Výše zmíněný názor o preferenci střídavé péče je založen především „přelomovým“ nálezem Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13, ve kterém Ústavní soud judikoval, že: *„nejlepším zájmem dítěte je, aby bylo především v péči obou rodičů, a pokud jsou splněny veškeré zákonné podmínky (tj. oba rodiče jsou stejnou měrou schopni a ochotni pečovat o zdraví dětí a o jejich tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj a tyto děti mají k oběma rodičům stejně hluboký citový vztah), tak je svěřeni dětí do střídavé péče pravidlem, nikoliv výjimkou“*. Ústavní soud založil svůj názor na judikatuře ESLP. Tento nálezh obsahoval i základní kritéria pro rozhodování a na jeho základě se poté zpřesňovala kritéria v dalších nálezech.³⁵

V usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2014, sp. zn. III. ÚS 2009/14 soudy rozhodly proti střídavé péči. Stěžovatel v ústavní stížnosti uvádí, že soudy postupovaly v rozporu s principem priority střídavé péče, i přesto že rodiče měli stejné výchovné předpoklady. Ústavní soud se k tomu vyjádřil tak, že obecný soud se v této věci nedopustil pochybení. Při svěřeni dítěte do výlučné péče jen jednoho z rodičů obecný soud nevyloučil právo dítěte na péči od obou rodičů, tedy i rodič, kterému dítě nebylo svěřeno, má právo na výchovu a péči dítěte. *“Pro úplnost Ústavní soud uvádí,*

³⁴ TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1.

³⁵ KOMÁRKOVÁ, Mgr. Lucie. Je střídavá péče opravdu pravidlem aneb průřez judikaturou Ústavního soudu [online]. In: 2021 [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/je-stridava-pece-opravdu-pravidlem-aneb-prurez-judikaturou-ustavniho-soudu>.

že za ústavně konformní lze považovat také to, že obecné soudy při vyloučení střídavé výchovy svěřily dítě do péče matky, a nikoli stěžovatele.”.

Z usnesení I. ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014 vyplývá: *„Jsou-li u všech osob, jež o svěřeni dítěte do péče jeví upřímný zájem, naplněna stejnou měrou relevantní kritéria, je žádoucí dítě svěřit do společné či střídavé výchovy těchto osob či přijmout opatření, která takový postup v budoucnu umožní.“* Ústavní soud navazuje na názor, že střídavá péče by měla být pravidlem, ale také by to měla být povinnost rodičů. *“Ústavní soud již dříve uvedl ve své judikatuře, že střídavá péče není pouze právem rodičů, ale také jejich povinností.”* Ústavní soud tuto myšlenku upřesnil dále: *„Je nutno vycházet z premisy, že na péči o děti mají zásadně stejné právo oba rodiče. Toto právo je plně naplněno tehdy, pokud každý rodič má možnost o dítě pečovat po stejnou dobu jako rodič druhý. Případné odchylky od tohoto pravidla musí být odůvodněny ochranou nějakého jiného, dostatečně silného legitimního zájmu.“*³⁶

Presumpce střídavé péče byla znovu podpořena Ústavním soudem v nálezu I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014: *„pokud oba rodiče projevují o dítě skutečný zájem a chtějí jej mít v péči a zároveň oba naplňují relevantní objektivní kritéria ve zhruba stejné míře, čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Evropské úmluvy ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny a čl. 3 odst. 1 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte vytváří presumpci ve prospěch střídavé péče. Tuto presumpci lze vyvrátit, nicméně jsou k tomu zapotřebí pádné důvody, mající oporu v ochraně nejlepšího zájmu dítěte.“* Jak je tedy v právní větě uvedeno, presumpce střídavé péče může být vyvrácena pouze pádnými důvody, které budou soudy zjištěny a popsány v rozsudku. Nesmí být pochyb o tom, že rozhodnutí o jiné formě porozvodové péče než té střídavé je v nejlepším zájmu dítěte.

Usnesením ze dne 9. 4. 2015, *sp. zn. IV. ÚS 582/15* se stěžovatel domáhal kasace rozhodnutí obecných soudů, které měly porušit jeho právo na péči o dítě, když bylo dítě svěřeno do výlučné péči matky. Argumenty stěžovatele poukazovaly na judikaturu Ústavního soudu, podle které by střídavá výchova měla být normou. Ústavní soud se s názorem stěžovatele neztotožnil a již opakovaně konstatoval, že *“Posuzuje každý případ individuálně, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem a specifikům každého projednávaného případu a tomuto pravidlu koresponduje i jeho judikatura. Z některých předchozích nálezů Ústavního soudu sice vyplývá, že střídavá péče by*

³⁶ KOMÁRKOVÁ, Lucie. Je střídavá péče opravdu pravidlem aneb průřez judikaturou Ústavního soudu [online]. 2021 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/je-stridava-pece-opravdu-pravidlem-aneb-prurez-judikaturou-ustavniho-soudu>.

měla být pravidlem, ovšem jen za předpokladu, že jsou splněny veškeré zákonné podmínky.” Bohužel názor Ústavního soudu, že střídavá péče by měla být tzv. “pravidlem”, vyvolal v mnoha rodičích naději na to, že budou mít nárok na střídavou péči, ale mnohdy nebyly splněny základní podmínky pro to, aby mohla být střídavá péče brána v potaz. Názor o preferenci střídavé péče mi přijde velmi nešťastný, neboť zakládá mylnou myšlenku, že střídavá péče má přednost před blahobytem a zdravým vývojem dítěte.

Usnesení ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 122/15, se ústavní soud vyjádřil, že svěřeni dítěte do střídavé péče není pravidlem, ani pokud oba rodiče mají o svěřeni dítěte zájem. Musí zároveň splnit i další kritéria. *„Z judikatury Ústavního soudu tedy plyne, že svěřeni dítěte do střídavé péče není automatickým řešením při rozchodu rodičů. V první řadě musí být splněno subjektivní kritérium, tj. oba rodiče musí o svěřeni dítěte do střídavé péče projevit skutečný a upřímný zájem. K získání dítěte do střídavé péče však rodiči nestačí pouze projevit skutečný a upřímný zájem (subjektivní kritérium), ale rodič musí rovněž naplnit i základní objektivní kritéria citovaná výše. Střídavá péče tak podle Ústavního soudu není vyžadována ve všech případech, kdy oba rodiče projeví o svěřeni dítěte do péče zájem“.*

Závěrem bych ráda řekla, že téma uspořádání poměrů nezletilých dětí, které je mnohdy řešeno až před Ústavním soudem, je nekonečné. Názory Ústavního soudu, které nacházíme v rozhodnutích, jsou a zřejmě i v blízké budoucnosti budou hlavním pramenem, kterým se řídí obecné soudy při rozhodování ve věcech střídavé péče. Přispívá k tomu i právní úprava střídavé péče, která je dle mého názoru neúplná. Judikatura Ústavního soudu je velmi rozsáhlá a jsou také určena mnohá kritéria, kterým musí rodiče vyhovět, aby soud rozhodl o střídavé péči. Je již zřejmé, že Ústavní soud je více nakloněn péči střídavé při splnění všech kritérií před péčí výlučnou. Názor, že střídavá péče by měla být pravidlem, by se neměl vykládat v tom smyslu, že střídavá péče je univerzální, ale vždy by se o ní mělo rozhodovat individuálně. Každý případ je velmi rozdílný, proto musí být zohledněna různá kritéria. Střídavá péče tedy může být v některých případech vhodnou formou, ale nastanou i případy, kdy střídavá péče není „pravidlem“ a neměla by být brána jako samozřejmost.

4. Čtyřstupňový test vhodnosti

Soud při svěřením dítěte do péče rozhoduje tak, aby bylo uspořádání v nejlepším zájmu dítěte. Na této situaci nemění nic fakt, že se rodiče na uspořádání dohodnou. Podle Ústavního soudu je v zájmu dítěte, aby bylo v péči obou rodičů. Jak jsem již rozebrala v minulé části, Ústavní soud vyjádřil názor, že střídavá péče by měla být pravidlem, zvláště pokud jsou oba rodiče schopni své dítě vychovávat a jeví o jeho výchovu a rozvoj zájem. Ačkoliv by ostatní řešení péče o dítě měla představovat výjimku, střídavá péče by i tak neměla být uplatňována automaticky. Existuje mnoho faktorů, které soud bere v potaz, ale některá z nich jsou judikaturou Ústavního soudu již dlouhodobě zakotvena a užívána. Mezi ně patří kritérium subjektivní a poté čtyři zásadní objektivní kritéria. K těmto kritériím se Ústavní soud vyjádřil například v usnesení ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 122/15.³⁷

*"Střídavá péče o dítě připadá v úvahu tehdy, pokud oba rodiče projevují o svěřením dítěte do péče upřímný a skutečný zájem (subjektivní kritérium) a oba naplňují relevantní objektivní kritéria zhruba ve stejné míře. Při svěřování dětí do péče musí obecné soudy posoudit zejména následující čtyři objektivní kritéria: (1) existenci pokrevního pouta mezi dítětem a rodičem; (2) míru zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřením do péče daného rodiče; (3) schopnost daného rodiče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby; a (4) přání dítěte. Obecné soudy jsou však nejen oprávněny, ale i povinny vzít v potaz i další relevantní kritéria, pokud to specifické okolnosti projednávaného případu vyžadují."*³⁸

Ústavní soud tedy zformuloval tzv. čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče, který zkoumá následující kritéria:

1. existenci pokrevního pouta mezi dítětem a rodičem
2. míru zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřením do péče daného rodiče
3. schopnost daného rodiče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby
4. přání dítěte

³⁷ NOVÁK, Tomáš. Střídavá péče o dítě: zájem dítěte především. Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026203421.

³⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 122/15.

Tato kritéria se posuzují u každého z rodičů zvlášť a nemají hierarchické postavení. Kritéria jsou si rovna a tvoří jen demonstrativní výčet, neboť obecné soudy by měly vzít v potaz i další relevantní kritéria dle okolností případu. Každý případ je specifický a tato kritéria by neměla zakládat mylnou představu, že při jejich splnění vzniká automatický nárok na střídavou péči. Každý z rodičů tato kritéria může splňovat v různé intenzitě a podle toho se poté rozhoduje o jejich péči o dítě a v jakém rozsahu bude. Nicméně pokud by kritéria byla u obou rodičů splněna stejně, je v zájmu nezletilého, aby byl v péči obou rodičů. Tato tvrzení s opírají o nálezy ÚS ze dne 21. 4. 2020:

“Ústavní soud k tomu poznamenává, že u soudních rozhodnutí v tak individualizovaných věcech, jakými jsou spory o úpravu výchovných poměrů nezletilých dětí, lze stěží hovořit o precedenční závaznosti jejich závěrů, tím méně je možné vymezit obecná kritéria, jejichž naplnění pak vždy, bez ohledu na konkrétní okolnosti projednávaného případu, nutně musí vést k uložení vybraného výchovného opatření. Za taková nelze považovat ani předestřené ústavněprávní kritéria a požadavky pro svěřování dětí do péče, neboť ta představují toliko referenční kritéria, jež musí obecný soud vždy vzít do úvahy a jejich naplnění zkoumat s ohledem na konkrétní okolnosti daného individuálního případu.”³⁹

Tato kritéria by měla obecné soudy nasměřovat k rozhodnutí a pomoci při zkoumání ostatních kritérií. Neboť toto jsou základní obecná kritéria, která se musí zkoumat vždy spolu s ostatními individuálními okolnostmi. Nejdříve musí být splněno kritérium subjektivní, tedy zda mají rodiče zájem o péči o nezletilé dítě, aby se mohlo přistoupit ke čtyřstupňovému testu. Naopak existují kritéria, která střídavou péči vylučují a tou by mohlo být například špatné výchovné prostředí či špatný zdravotní stav dítěte.⁴⁰

“Splnění kritérií pro nařízení střídavé péče je jen vodítkem pro rozhodování obecných soudů, takže jejich splnění nemusí vést vždy k jednoznačnému závěru o jejím nařízení v případě, že obecné soudy ústavně konformním postupem zváží všechny relevantní okolnosti a dospějí k jinému řešení.”⁴¹

³⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. II.ÚS 40/20.

⁴⁰ TRÁVNÍČEK, Milan. 6. Čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2018, sp. zn. IV. ÚS 773/18.

4.1 Kritérium pokrevního pouta

Pokrevní pouto mezi osobou usilující o svěření dítěte do péče a samotným dítětem je prvním kritériem, které obecné soudy zkoumají. Rodina je dle Ústavního soudu primárně představována poutem biologickým, tedy pokrevním.⁴² Při splnění pokrevního kritéria předpokládají také základní práva na ochranu rodičovství a rodiny, neboť pokrevní pouto přináší výhodu oběma rodičům. Pokrevní pouto je stabilní prvek, který je utvořen i mezi rodičem a dítětem, které se narodilo již do rozpadlého vztahu. Předpokládá se, že biologický vztah mezi rodiči a dětmi odráží silné citové pouto, které může pozitivně ovlivnit blaho dítěte a celkový vývoj.⁴³ Při rozhodování, co je pro dítě v nejlepším zájmu, toto kritérium jistě není dostačující, jelikož rodina je také sociálním institutem, který nemusí být tvořen čistě pokrevními pouty.⁴⁴ K tomu, že biologické pouto není jedinou podmínkou se přiklání také ESLP.⁴⁵ Jak již bylo řečeno, kritérium pokrevního pouta by jistě nemělo být nadřazené jiným kritériím, zvláště při existenci rodin, které dítě např. adoptovaly. Snaha tohoto kritéria není znevýhodňování rodin, které jsou založené na poutu sociálním nikoli biologickým.⁴⁶

Jak jsem již zmínila výše, citové pouto, které vzniká tzv. “přirozeným rodičovstvím”, je velmi důležité, avšak předpokládám, že stejné citové pouto mohou poskytnout i nebiologičtí rodiče. Kritérium pokrevní vazby je, dle mého názoru, často posuzováno především z důvodu kulturních a společenských norem, kde je biologickým vazbám přikládán velký význam. Nicméně s moderní dobou je také stále více uznáváno, že adekvátní péči o děti mohou poskytovat i nebiologičtí rodiče. Rodinné struktury se vyvíjejí a tradiční pojetí rodiny založené pouze na biologii zastaralé. Mnoho rodin nyní vzniká adoptací, náhradním mateřstvím, vztahy mezi osobami stejného pohlaví. Myslím si, že je nezbytné přehodnotit důležitost pokrevního pouta a její roli v moderní společnosti. Rodinné struktury se stále vyvíjí a pojem rodiny by již neměl být založen pouze na biologii. Láskyplný a pečující domov mohou dětem poskytnout i nebiologičtí rodiče.

⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 30. prosince 2015, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

⁴³ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr (eds). Občanský zákoník velký komentář, Svazek IV, 2. díl. 1. Praha: Leges, 2016, s. 1619 (§ 907 občanského zákoníku).

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 20. února 2007, sp. zn. II ÚS 568/06.

⁴⁵ WÁGNEROVÁ, E. Šimíček, V. Langášek, T. Pospíšil, I. a kol. Listina základních práv a svobos. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012.

⁴⁶ MELZER, F. Těgl, P. a kol. Občanský zákoník : velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016.

4.2 Míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče daného rodiče

„Při jakémkoliv zásahu do rodinného života musí obecné soudy vždy usilovat o to, aby byl takový zásah minimalizován, tedy (a) aby dítě nebylo odtrženo zejména od osob, k nimž má silnou náklonost, u nichž dlouhodobě setrvalo a u nichž nachází svůj domov.“⁴⁷

Druhý krok čtyřstupňového testu vhodnosti střídavé péče, tedy míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb, má zásadní význam pro zajištění toho, aby střídavá péče byla v nejlepším zájmu dítěte. V opatrovnických záležitostech by měl být vždy na prvním místě zájem dítěte. V situacích, kdy se rozhoduje o umístění dítěte do střídavé péče, je důležité zajistit, aby byla zachována identita dítěte a jeho rodinné vazby. Děti, které jsou umístěny do střídavé péče, mohou zažívat pocity ztráty a odloučení, především pokud jsou mezi rodiči špatné vztahy či jeden z rodičů nekomunikuje a netoleruje rodinu ze strany druhého rodiče. Tyto situace mohou mít negativní důsledky na jejich emocionální a psychickou pohodu.

Rodinná pouta jsou velmi důležitým aspektem života dítěte. Pokud je dítě svěřeno do péče určitého rodiče, je důležité zajistit, aby byly zachovány jeho vztahy s druhým rodičem a členy širší rodiny. Toho lze dosáhnout pravidelnou komunikací a návštěvami. Je potřeba, aby soud vzal v úvahu, zda tyto rodinné vazby nebudou narušeny umístěním dítěte do péče onoho rodiče. Je v zájmu obou rodičů, aby i po rozvodu zajistili, že děti mohou komunikovat a navštěvovat své příbuzné a tento kontakt jim není odepřen např. ze špatných vztahů mezi rodiči. Stejně by to bylo i u přátel a jiných blízkých osob dítěte, rozvod rodičů by měl na tyto vztahy mít co nejmenší dopad. Míru zachování rodinných vazeb může ovlivnit několik faktorů. Mezi tyto faktory patří např. vzdálenost mezi dítětem a druhým rodičem nebo členy širší rodiny, ochota každého z rodičů usnadnit návštěvy a komunikaci a případné konflikty mezi rodiči či rodičem a jiným členem rodiny v minulosti.⁴⁸

Zachováním identity dítěte se rozumí zachování sebepojetí, včetně kulturního, etnického, náboženského a např. jazykového zázemí dítěte. Pro děti je důležité rozvíjet pozitivní sebepojetí a pocit sounáležitosti, proto je potřeba, aby při svěření dítěte do péče konkrétního rodiče nedošlo k jejímu narušení.

⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

⁴⁸ TRÁVNÍČEK, Milan. 6. Čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.

Soud by měl při svém rozhodování brát v úvahu to, aby dítě nadále mohlo udržovat kontakt s osobami, ke kterým cítí náklonnost, aby se nevyskytly potíže při udržování kontaktu dítěte s jeho biologickou rodinou, nebylo zasaženo do uspokojování kulturních a jazykových potřeb dítěte či jiného aspektu jeho běžného života.

4.3 Schopnost daného rodiče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby

“U tohoto kritéria je podstatné posuzovať zejména věk, zdravotní stav, materiální zabezpečení dítěte a u daného rodiče také výchovné a intelektuální schopnosti a chování daného rodiče k dítěti.”⁴⁹

Důležité kritérium, které soud posuzuje, je schopnost každého z rodičů zajistit vývoj dítěte a jeho fyzické, vzdělávací, citové, materiální a jiné potřeby. Toto kritérium je zásadní, neboť přímo ovlivňuje blaho dítěte a jeho život do budoucna. Potřeby fyzické můžeme chápat jako potřeby fyzického zdraví a osobní autonomie. Možnost dítěte sportovat a schopnost rodiče starat se o fyzické zdraví svého potomka. Vzdělávací potřeby mohou zahrnovat zajištění možnosti dětí získat dobré vzdělání a s tím související schopnost rodiče zajistit, aby dítě pravidelně navštěvovalo školu, plnilo domácí úkoly a bylo mu s těmito věcmi i řádně pomáháno. Emoční potřeby jsou pro děti zásadní, děti potřebují stabilní a láskyplné domácího prostředí, citovou podporu a vedení. Potřebují se cítit bezpečně a milovány. Materiální potřeby se týkají finanční schopnosti rodičů zajistit potřeby dítěte, jako je strava, oblečení, přístřeší a zdravotní péče. Zároveň se jedná také o zajištění mimoškolních aktivit či koníčků. Je důležité, aby byl rodič schopný zajistit základní materiální potřeby dítěte, zejména u mladších dětí, které si nejsou schopny tyto potřeby uspokojit samy. Potřeby každého dítěte se liší v závislosti na jeho věku, osobnosti a dalších individuálních faktorech.

Absenci třetího kritéria spatřuje Ústavní soud v excesivním chování jednoho z rodičů, které lze rozdělit do dvou skupin. Do první skupiny patří případy násilného chování rodiče vůči dítěti, ostatním dětem nebo druhému rodiči. Do druhé skupiny můžeme zařadit případy, kdy je rodič závislý na drogách či alkoholu nebo trpí závažnými psychickými problémy.⁵⁰

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

⁵⁰ FOREJTOVÁ, Monika. Otazníky nad presumpcí střídavé péče o nezletilé děti aneb vliv ESLP na judikaturu Ústavního soudu. Bulletin advokacie, 2016, č. 1-2.

Někteří rodiče zneužívají možnosti střídavé péče ve svůj prospěch, nikoli v zájmu dítěte. Mohou ji využívat k vydírání nebo k vyjednání nejvýhodnějších podmínek při rozvodu. Jednání takového rodiče může zahrnovat i manipulaci protistrany pro svůj vlastní prospěch. V tomto případě je velmi náročné identifikovat záměry daného rodiče a jeho úmysl. Je potřeba brát ohled i na to, že ne každý rodič má zájem o střídavou péči kvůli svému dítěti, ale někteří ji využívají jako bojovou taktiku při rozvodu.⁵¹

4.4 Přání dítěte

U dětí je potřeba brát v úvahu jejich rozumovou a emocionální dospělost, pokud jsou děti dostatečně vyspělé na to, aby mohly uceleně sdělit svůj názor, je potřeba aby soud přihlédl k takovému přání či ho vzal v úvahu. V Úmluvě o právech dítěte je přímo zakotveno, že dítě se má právo vyjadřovat o skutečnostech, které se ho týkají, pokud je ve věku kdy tomu dokáže rozumět.

„Článek 12

1. *Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.“*

Ačkoliv má dítě právo na to být slyšeno, vyjádřit se a být bráno jako plnohodnotný subjekt řízení, Ústavní soud zdůrazňuje, že:

„není možné, aby obecné soudy postoj nezletilého dítěte bez dalšího převzaly a aby své rozhodnutí založily toliko na jeho přání, a nikoliv na pečlivém a komplexním posuzování jeho zájmů.“⁵²

V § 867 OZ je zdůrazněna věková hranice 12 let, kdy je dítě schopno pochopit sdělované informace a vytvořit si na ně vlastní názor. Ústavní soud ve svém nálezu dokonce uvedl, že většina dětí je schopná se vyjádřit k rodinnému uspořádání již od 10 let, a pokud tomu tak je, tak je potřeba, aby bylo zjištěno jejich přání před soudem. U dětí mladších či dětí s nedostatečnou rozumovou a emocionální vyspělostí poté zjišťuje jeho přání např. OSPOD. U různě starých dětí je tedy potřeba

⁵¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Střídavá péče velebená i proklínaná. Bulletin advokacie, 2015, č. 3.

⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I.ÚS 2482/13.

přístupovat k jejich názoru rozdílně, přání teenagera bude mít trochu větší právní váhu než přání 10letého dítěte.^{53,54}

Soudy musí vzít v potaz, že děti jsou jednoduše ovlivnitelné a jejich přání nemusí být vždy zcela upřímné. Výpověď dítěte může být ovlivněná mnoha faktory, ať už nákloností k jednomu rodiči, ovlivněním ze strany rodiče či citovým vydíráním. Je vždy na soudu, aby posoudil, co je pro dítě vhodné a v případě nutnosti požádal o pomoc soudní znalce či sociální pracovníky. Názor dítěte je pro soud nezávazný, ten si rozhodne sám, jakou váhu názoru dítěte bude přikládat.⁵⁵

⁵³ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

⁵⁴ Sdělení č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

⁵⁵ TRÁVNÍČEK, Milan. 1.6 Shrnutí. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.

5. Výhody a nevýhody střídavé péče

V této části se budeme zabývat výhodami a nevýhodami střídavé péče. Snažila jsem se shrnout nejčastější problémy a také potencionální výhody střídavě péče, nicméně každý případ je individuální a přináší s sebou také vlastní pozitiva a negativa. Zkoumáním obou stran mince střídavé péče můžeme ocenit výhody, které střídavá péče poskytuje, jako je stabilita, citová podpora a možnost dítěte udržovat vztahy s oběma rodiči. Zdůrazňuje také význam účinné komunikace a spolupráce mezi rodiči, která vytváří harmonické prostředí pro dítě. Na druhou stranu nám poznání negativ pomáhá identifikovat potenciální problémy a oblasti, které je třeba zlepšit. Mezi ně může patřit možnost zvýšeného stresu nebo zmatku pro dítě v důsledku přechodu mezi domácnostmi, udržování konzistentního režimu nebo přizpůsobování se různým stylům výchovy. Pochopení pozitivních i negativních aspektů střídavé péče nám umožňuje tyto problémy aktivně řešit.

5.1 Výhody střídavé péče

Výzkumy opakovaně potvrzují, že zachování vztahu s oběma rodiči je zásadní pro blaho dětí. Mezi zúčastněnými stranami není žádná diskriminace, neboť muž i žena se podílí na péči stejnou měrou. Střídavá péče má nejen na děti, ale i na rodiče pozitivní účinky, díky tomu, že dítě tráví s oběma rodiči relativně stejný čas. Rodič, který zrovna nemá dítě v péči má více osobního času. V důsledku toho, je střídavá péče vnímána jako méně zatěžující ve srovnání s péčí výhradní, kdy pečuje jen jeden rodič.⁵⁶

Podle sociologa Petra Fučíka se soudy i sociální pracovníci v případech péče o děti po rozvodu spoléhají na stereotypy nicméně zahraniční výzkumy ukazují, že zapojení obou rodičů je vhodnější než výhradní péče. Většina studií poukazuje na pozitivní vliv, který střídavá péče na děti má ve srovnání s dětmi ve výhradní péči jednoho z rodičů.⁵⁷

Jaké jsou tedy výhody střídavé péče?

⁵⁶ OLÁH, Michal, ed. Střídavá péče o dítě: Cochemská prax v EU - šance pro naše děti. Praha: Spravedlnost dětem - sdružení pro ochranu práv dětí, rodičů a prarodičů, 2016. ISBN 978-80-906373-0-6.

⁵⁷ Střídavá péče dětem neškodí, soudci neznají fakta, upozorňuje sociolog [online]. In: . [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/stridava-pece-deti-soudce-sociolog-fucik-rozhovor.A230203_706686_brno-zpravy_zubr.

5.1.1 Kontinuita kontaktu s oběma rodiči

Každé dítě má právo na oba rodiče, a to i po rozvodu. Největší pozitivum střídavé péče je jistě to, že dítě neztratí přítomnost žádného z rodičů ve svém životě a udrží si s nimi kontakt.⁵⁸ Zachováním vztahů s oběma rodiči dítě nepocítuje výraznou ztrátu nebo nepřítomnost jednoho z rodičů, což snižuje negativní dopad, který by úplné odloučení od jednoho z rodičů mohlo mít na emocionální a psychický vývoj dítěte. Místo toho je dítěti poskytována trvalá láska a podpora od obou rodičů, což vytváří pečující prostředí a podporuje celkové štěstí dítěte. Také je potřeba zmínit i to, že oba rodiče mají stejné právo na výchovu svého dítěte. Kromě toho může zapojení obou rodičů prostřednictvím střídavé péče zmírnit zátěž, která by jinak byla kladena na jednoho rodiče. Spravedlivěji se rozloží povinnosti a nároky spojené s péčí o dítě a to může vést např. ke snížení stresu v rodině. Zároveň si rodič, který zrovna nemá dítě v péči může zařadit své povinnosti či si odpočinout.⁵⁹

5.1.2 Udržování rovnocenných vztahů a rodinných vazeb

Cílem střídavé péče je zajistit, aby oba rodiče měli s dítětem rovnocenné vztahy.⁶⁰ Dítě tak má prospěch ze vztahů s oběma rodiči a zároveň přítomnost obou rodičů v životě dítěte pomáhá vytvářet pocit stability a známosti. Děti díky citovým vazbám k oběma rodičům pocítují sounáležitost a bezpečí, mají podporu obou rodičů, a to i po jejich rozvodu. Nejedná se jen o samotné rodiče, ale i o širší rodinu, jako babičky a dědečky. Střídavá péče navíc umožňuje dětem těžit z jedinečných vlastností a perspektiv každého z rodičů. Každý z rodičů přináší do rodičovské role své vlastní silné stránky, dovednosti a zkušenosti, a poskytuje tak dítěti různé zdroje vedení a péče. Tato různorodost stylů a přístupů péče může přispět k celostnímu rozvoji dítěte. Podle rodinné poradkyně Chadimové, si děti si také mohou prohloubit vztahy s rodičem, který třeba nebyl tak aktivní do té doby, než byla zavedena střídavá péče.⁶¹

⁵⁸ SLEZÁKOVÁ, Jitka. Týden s mámou, týden s tátou. Plusy a mínusy střídavé péče [online]. 2018 [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://pardubice.rozhlas.cz/tyden-s-mamou-tyden-s-tatou-plusy-a-minusy-stridave-pece-7632966>.

⁵⁹ CHADIMOVÁ, Milena, rodinná poradkyně [rozhovor]. 1.3.2017. Dostupné z: <https://www.mujrozhlas.cz/kontakt/rodinna-poradkyne-phdr-milena-chadimova-popsala-vyhody-i-nevyhody-stridave-pece-pro-deti>.

⁶⁰ HLOCH, Jan. Výhody a nevýhody společné či střídavé péče o dítě [online]. 2017 [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vyhody-a-nevyhody-spolecne-ci-stridave-pece-o-dite-8572173>.

⁶¹ CHADIMOVÁ, Milena, rodinná poradkyně [rozhovor]. 1.3.2017. Dostupné z: <https://www.mujrozhlas.cz/kontakt/rodinna-poradkyne-phdr-milena-chadimova-popsala-vyhody-i-nevyhody-stridave-pece-pro-deti>.

5.1.3 Zohledňuje nejlepší zájem dítěte

Střídavá péče zohledňuje nejlepší zájem dítěte jako hlavní zásadu při určování úpravy péče. Úprava střídavé péče je navržena s ohledem na blaho dítěte jako hlavní zásadu. To znamená, že rozhodnutí týkající se střídavé péče jsou přijímána na základě toho, co je pro dítě nejvýhodnější, s přihlédnutím k jeho jedinečným potřebám a okolnostem. Ať už se jedná o frekvence střídání či jiné faktory. Cílem je vytvořit prostředí, které podporuje růst, štěstí a celkový rozvoj dítěte.⁶²

5.1.4 Podporuje odpovědnost a zapojení rodičů

Střídavá péče podporuje, aby rodiče převzali odpovědnost za výchovu dítěte a nadále se podíleli na jeho životě. Rodiče sdílí odpovědnost za výchovu svého dítěte, ale v úplně jiné formě než před rozvodem. Střídavá péče často vyžaduje otevřenou komunikaci a spolupráci mezi rodiči. Měli by spolu navzájem komunikovat a sdílet informace či jejich obavy. Tato spolupráce může být pro některé rodiče po rozvodu náročná, nicméně díky střídavé péči se zapojují oba rodiče, musí týmově spolupracovat a již se nemůže stát, že bude jeden rodič méně aktivní ve výchově než ten druhý.⁶³

5.1.5 Poskytuje bezpečné prostředí

Střídavá péče zajišťuje dítěti přístup k oběma rodičům. Když se rodiče rozvedou, může to být pro děti náročné a bouřlivé období plné změn. Zavedením strukturované střídavé péče však děti získají zpět část jistoty, že je vše dobré a že se jim celý život nerozpadá. Konzistentní rozvrh, pravidla a očekávání v domácnostech obou rodičů pomáhají dětem cítit se bezpečně a snižují případnou úzkost či jiné vedlejší problémy spojené s rozvodem. Samozřejmě tento bod může být plně opačný, děti se díky střídavé péči mohou cítit méně bezpečněji a nemít své zázemí, ale toto negativum rozeberu dále.⁶⁴

5.2 Nevýhody střídavé péče

Stejně jako pozitiva s sebou střídavá péče může přinášet negativní dopady, a to nejen na samotné dítě, ale i na rodiče a vzájemné vztahy. Střídavá péče může přivodit mezi rodiči konflikty, které se

⁶² Dudová, R. Dudová, T. (2007). Porozvodové rodičovství v české legislativě. In: Sociologické studie 07/7 (Praha: Sociologický ústav AV ČR).

⁶³ CHADIMOVÁ, Milena, rodinná poradkyně [rozhovor]. 1.3.2017. Dostupné z: <https://www.mujrozhlaz.cz/kontakt/rodinna-poradkyne-phdr-milena-chadimova-popsala-vyhody-i-nevyhody-stridave-pece-pro-deti>.

⁶⁴ HLOCH, Jan. Výhody a nevýhody společné či střídavé péče o dítě [online]. In: . [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vyhody-a-nevyhody-spolecne-ci-stridave-pece-o-dite-8572173>.

týkají např. její organizace či rozhodování. To vše může zhoršovat fakt, že někteří rodiče nemají po rozvodu dobré vztahy, a přitom spolu musí udržovat kontakt.⁶⁵

„Na základě dostupné empirické literatury z oblasti sociálněvědního výzkumu věnujícího se důsledkům porozvodových uspořádání je zřejmé, že střídavá péče není v obecné rovině pro děti škodlivá. Škodlivé jsou nepřiměřené přístupy rodičů a institucí, zejména konflikt či dlouhodobá nejistota, zasahující děti.“⁶⁶

5.2.1 Nestabilita rutiny a pravidel

Pravidelné střídání dvou domácností, jako je tomu v případě střídavé výchovy, může v životě dítěte vyvolat pocit nestability.⁶⁷ Zároveň také může být náročné udržovat konzistentní rutiny a pravidla. Dítě se musí po každém přesunu k druhému rodiči přizpůsobit novému prostředí, jiné výchově a přístupu. To může být matoucí a pro některé děti i stresující.⁶⁸ Jiná pravidla zažívají u matky a jiná mají zase u otce, a nakonec to vede ke zmatku, protože dítě neví co se po něm chce a jak by se tedy mělo chovat. Nakonec se děti naučí, co jaký rodič požaduje, co chce a nechce slyšet, snaží se tzv. rodičům „vyhovět“. Děti se bojí, že by o onoho rodiče mohly přijít nebo že se kvůli tomu, co jednomu z rodičů řekl, rodiče pohádají.⁶⁹

5.2.2 Zvýšené logistické nároky

Koordinace rozvrhu a zajištění stejného času a zapojení obou rodičů může být logisticky náročné a může vyžadovat značné úsilí a flexibilitu. Může to také způsobit narušení rutiny a každodenního života dítěte. *„Dítě není poštovní balík. Pokud můžete, nestěhujte ho. Střídavá péče je dobré uspořádání, ale ve velmi malém procentu případů. Musí na to být velmi zralí rodiče, kteří myslí na potřeby svého dítěte, a dokážou se v jeho zájmu dohodnout. Rodiče musí ve výchově i nadále táhnout za jeden provaz a předávat si informace nejen ze školy, bohužel často se děje pravý opak,“* říká psycholožka Andrea Šmejdová.⁷⁰

⁶⁵ OLÁH, Michal. Střídavá péče o dítě: Cochemská prax v EU - šance pro naše děti. Praha: Spravedlnost dětem - sdružení pro ochranu práv dětí, rodičů a prarodičů, 2016. ISBN 978-80-906373-0-6.

⁶⁶ FUČÍK, P., ŠOLCOVÁ, M. Nové formy rodičovství: střídavá péče a hledání jejích důsledků pro děti – přehledová studie. Sociální studia, č. 2/2022.

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8.2.2023, sp. zn. I. ÚS 3350/22.

⁶⁸ HLOCH, Jan. Výhody a nevýhody společné či střídavé péče o dítě [online]. In: . [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vyhody-a-nevyhody-spolecne-ci-stridave-pece-o-dite-8572173>.

⁶⁹ CHADIMOVÁ, Milena, rodinná poradkyně [rozhovor]. 1.3.2017. Dostupné z:

<https://www.mujrozhlaz.cz/kontakt/rodinna-poradkyně-phdr-milena-chadimova-popsala-vyhody-i-nevyhody-stridave-pece-pro-deti>.

⁷⁰ ŘÍHOVÁ, Věra. Dítě není poštovní balík. Pokud můžete, nestěhujte ho [online]. 2017 [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://pardubice.rozhlas.cz/dite-neni-postovni-balik-pokud-muzete-nestehujte-ho-6482237>.

Z dětí se stávají tzv. baťůžkáři, stěhují se z místa na místo, nemají jeden domov. Častý problém rodičů po rozvodu je jejich neschopnost komunikace mezi sebou a řešení problémů s emocemi, které později přenášejí na dítě. Může tomu být např. vztek na bývalého partnera. Dítě se poté stane nástrojem pomocí kterého si rodiče navzájem ubližují a řeší své neshody.⁷¹

Neustálé stěhování a změna prostředí mohou být také problematické. Jedná se o jednu z největších změn v životě dítěte, které se najednou musí neustále stěhovat mezi dvěma domácnostmi. Stálé stěhování od matky k otci může být pro dítě rušivé, a děti pak mají pocit, že nemají stálý domov. Nedostatek „opravdového domova“ mohou především mladší děti přijímat hůře. Stálé životní prostředí je velmi důležité, a právě stabilita jako taková je častý argument proti střídavé péči.⁷²⁷³

K tomuto tématu bych ráda citovala názory dětí z diplomové práce Michaely Šofkové s názvem Dopady střídavé péče na každodenní život dětí po rozvodu. Praktická část této práce se zaměřuje na dopady porozvodového uspořádání na životy dětí a autorka práce se setkala s dětmi, které si střídavou péčí zažily na vlastní kůži a vyjadřovaly se k negativům, které sebou střídavá péče přinesla.

„Zezačátku to cestování až tak hrozný nebylo. Nejhorší bylo vždycky si dopředu pořádně promyslet, co všechno si musím sebou zabalit, aby mi u toho druhýho rodiče nic nechybělo.“
(Tereza, 21 let, v SP od 14 let),

„Nevýhoda je, že se musím pořád někam stěhovat. Pak jsem vždycky u mámy nebo u táty něco zapomněl a muselo se pro to pak jet, když je to třeba učebnice do školy. A to pak byli táta i máma naštvaní.“ (Matěj, 16 let, v SP od 6 let)⁷⁴

Je samozřejmé, že stejné zkušenosti nebudou mít všechny děti.

⁷¹ SLEZÁKOVÁ, Jitka. Týden s mámou, týden s tátou. Plusy a minusy střídavé péče [online]. 2018 [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://pardubice.rozhlas.cz/tyden-s-mamou-tyden-s-tatou-plusy-a-minusy-stridave-pece-7632966>.

⁷² VAJSEJTLOVÁ, Barbora. Střídavá péče o děti je minové pole. Funguje jen při splnění klíčových podmínek [online]. 2020 [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://denikn.cz/260783/stridava-pece-o-deti-je-minove-pole-funguje-jen-pri-splneni-klicovych-podminek>.

⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 8.2.2023, sp. zn. I. ÚS 3350/22.

⁷⁴ ŠOFKOVÁ, Dopady střídavé péče na každodenní život dětí po rozvodu. Plzeň, 2019. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Filozofická fakulta, Katedra sociologie. Vedoucí práce Marhánková, Jaroslava. Dostupné online na <https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/28126/1/Michaela%20Sofkova%20Bakalarska%20prace.pdf>.

5.2.3 Příchod nového partnera

Příchod nového partnera či partnerky je dalším problémem, který může nastat a děti se s ním musí vyrovnat. V nejhorším případě rodič tento nový vztah před dítětem tají, což může mít negativní následky jak na vztah s tímto novým partnerem, tak i s oním rodičem. Vznik nové rodiny může být jak na straně otce, tak i matky a může se stát problematickým v tom případě, kdy se nový partner snaží nahradit dítěti rodiče.

„Táta si našel přítelkyni a nastěhoval se k ní, a v tom baráku bydlela ještě její máma a děti, z nichž jedno bylo taky ve střídavé péči. Tak od té doby to asi začalo být špatný. Já jsem pak začala mít horší vztah s tátou, protože ten se snažil, aby byl jako dobrý pro tu přítelkyni a její mámu, a mě začalo připadat, že na nás s bráchou trochu kašle. Navíc jsme začali mít problémy i s těma jejíma dětma, pro ně jsme najednou byli někdo nový v baráku a nechtěli se s náma o nic dělit, prostě jsme byli takoví vetřelci pro ně. S tátou se ten vztah teda výrazně zhoršil.“ (Tereza, 21 let, v SP od 14 let)

Pak po nějaký době si táta našel novou přítelkyni, o dost mladší, a tím se to trochu zkomplikovalo no.“ (Andrea, 24 let, v SP od 9 let)⁷⁵

5.2.4 Citová odloučenost

Rozvod a následná střídavá péče může zkomplikovat vzájemné vztahy a vést k odcizení dítěte jednomu z rodičů. Omezený kontakt mezi dítětem a rodičem negativně ovlivňuje jejich vzájemný vztah a může zavinit odmítání rodiče, ale také úplné odcizení s dlouhodobými následky. Pokud je dítě primárně v péči jednoho z rodičů, může druhý rodič zažívat citové odcizení od svého potomka, což mu prakticky znemožňuje plnit svou rodičovskou roli a ovlivňovat budoucnost dítěte. K odcizení dochází tehdy, když rodiče nedokážou udržet dobré vztahy a jeden z rodičů buď ztratí dítě zájem, nebo je mu znemožněn kontakt s ním. Odcizení může dítěti bránit v uspokojování důležitých životních potřeb, které mu druhý rodič nemůže poskytnout.⁷⁶

⁷⁵ ŠOFKOVÁ, Dopady střídavé péče na každodenní život dětí po rozvodu. Plzeň, 201ý. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Filozofická fakulta, Katedra sociologie. Vedoucí práce Marhánková, Jaroslava. Dostupné online na <https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/28126/1/Michaela%20Sofkova%20Bakalarska%20prace.pdf>.

⁷⁶ SCHMIDOVÁ, Kateřina. Otevřený článek: Možné reakce dětí a dospívajících na rozvod [online]. 2017 [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/aktuality/otevreny-clanek-mozne-reakce-deti-a-dospivajicich-na-rozvod.a-2689.html>.

Na závěr této části bych ráda uvedla, že každý aspekt může být u jednoho dítěte pozitivum a u druhého negativum. Rozdílný výchovný přístup u každého z rodičů může být pro některé děti obohacující a přínosné, ale pro některé děti může být tento fakt matoucí. Stěhování mezi dvěma domácnostmi může pro někoho znamenat ztrátu stálého domova a pro jiné dítě zase dobrodružství a změnu prostředí. Je tedy potřeba na každou pozitivní a negativní věc na střídavé péči koukat i z druhé strany. Střídavá péče nemá univerzálně stanovená negativa a pozitiva a v každém případě se mohou projevit jinak.

6. Faktory ovlivňující vhodnost střídavé péče

V této části bych se ráda věnovala faktorům, které ovlivňují vhodnost střídavé péče. V minulých částech jsem se zabývala „čtyřstupňovým testem“ vhodnosti střídavé péče, který zformuloval Ústavní soud jako pomocné vodítko při rozhodování o střídavé péči. Jak jsem již naznačila v předchozí části, tato kritéria nejsou jediná, která by měla být brána v potaz.

Již z minulých částí vyplývá, že judikatura týkající se střídavé péče není zcela jednoznačná a jednotný názor k ní nezaujímá ani samotný Ústavní soud. Obecné soudy jsou poté při ukládání střídavé péče obezřetní a neukládají ji tak často, i když by třeba mohly vzhledem k žádoucím podmínkám. Vzhledem k nejednotné úpravě se bojí, že by jejich rozhodnutí bylo zrušeno soudem vyšší instance. „*V daném případě tak nezbyvá nic jiného, než apelovat na soudy vyšších instancí, aby jejich rozhodnutí byla jednoznačnější a pomáhala judikaturu sjednocovat, ne ji polarizovat na jednotlivé tábory.*“⁷⁷

Ústavní soud zveřejnil nález sp. zn. I. ÚS 3065/21, ze kterého vyplývá, že rozhodnutí obecného soudu, kterým není vyhověno rodiči žádajícímu střídavou péči, musí být podrobně a přesvědčivě odůvodněno, včetně uvedení relevantních argumentů, jak se soud s jednotlivými kritérii střídavé péče vypořádá a proč v konkrétním případě rodič neuspěl.⁷⁸

Podle čeho soudci rozhodují, zda svěří dítě do střídavé péče nebo do výlučné péče? Podle sociologa Petra Fučíka „*je těžké rozlišit, do jaké míry rozhodnutí naplňují preference těch, kteří se soudí. Pro mě je však zajímavé, že muži i ženy jsou často nespokojeni a rozhodnutí soudu nechápou. Proto jsem došel k závěru, že soudní praxe u nás ještě není nastavená tak, aby dokázala konflikty umenšovat, spíš je nechtěně eskaluje.*“⁷⁹

V následujících odstavcích tedy nastíním konkrétní faktory, které pomáhají soudům v rozhodování o uložení či neuložení střídavé péče. Bude se jednat především o faktory, na které již judikatura postoj zná, ale také i o kritéria, která jsou stále nejednoznačná.

⁷⁷ FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2017, č. 8.

⁷⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 3.5.2022, sp. zn. I. ÚS 3522/22.

⁷⁹ FUČÍK, Petr, Sociolog [rozhovor]. Brno 4.2.2023. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/stridavapece-deti-soudce-sociolog-fucik-rozhovor.A230203_706686_brno_zpravy_zubr?h=D0A2B733BB3D63DB0A5BF98540E94811.

6.1 Nízký věk dítěte

Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21 z 10.5.2022 uvedl: *“Soudy nemohou vyloučit střídavou péči pouze s obecným odkazem na nižší věk dítěte, ledaže se jedná o dítě závislé na matce z důvodu kojení. Soudy jsou povinny odůvodnit, z jakých konkrétních příčin je v daném případě kritérium nízkého věku jako překážka střídavé péče aplikováno (například ve smyslu možné nízké rozumové a volní vyspělosti nezletilého).”*⁸⁰

Ve vztahu k nízkému věku nezletilého tedy dle nálezu citovaného výše Ústavní soud rozhodl, že by toto kritérium nemělo bránit střídavé péči až na důvod kojení. Pouhý odkaz na nižší věk nepostačuje, ačkoliv Ústavní soud nepopírá, že v některých případech může být nízký věk překážkou, ale poté musí soud dobře zdůvodnit konkrétními důvody, proč tomu tak je.⁸¹

Podle psychologa Klimeše je nejnižším věkem pro úvahy o střídavé péči věk, kdy je dítě schopno navštěvovat mateřskou školu, tedy kolem tří let. Tvrdí, že střídavá péče v batolecím věku může být škodlivá a je celkově nevhodná vzhledem k úzké vazbě, které má dítě s matkou. Dalším důvodem pro preferenci matky v takto útlém věku je kojení, tedy potřeba být s matkou a neschopnost dítěte pochopit čas. Tedy dítě nechápe to, že po týdnu se s druhým rodičem zase uvidí, protože vnímání času je pro něj ještě obtížné. Klimeš se domnívá, že pro velmi malé děti je udržování stálého kontaktu s jedním rodičem klíčové pro jeho stabilitu, např. usínání se stejným rodičem či stálé prostředí. Je také proti střídavé péči u dětí školního věku, které by musely kvůli střídavé péči střídat školní docházku. Nejlepším řešením by v tomto případě bylo, kdyby děti v nejmladším věku byly v péči matky a bylo rozhodnuto o širokém styku s otcem.

Je také potřeba vzít v úvahu další vývoj dítěte do budoucna. Soud musí vzít takové změny v úvahu, neboť by poté dodatečné změny v rozsahu péče nemusely být v zájmu dítěte. Tedy například by soud nařídil široký styk jednoho rodiče, i přesto že by v krátkém časovém úseku bylo jasné, že takovýto model je neudržitelný např. vzhledem k nástupu dítěte do základní školy a tento rozsah střídavé péče by poté musel měnit. Nicméně dle Ústavního soudu není blížící se nástup do školy vždy okolností, která by představovala změnu porozvodové péče. Je to velmi individuální a každý případ se musí posoudit samostatně. Ve svém nálezu ze dne 9. 6. 2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13 Ústavní soud uvádí, že: *“nemá předem za vyloučené, že by model střídavé péče nemohl přetrvat*

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 10.5.2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21.

*i poté, co nezletilá nastoupí do první třídy základní školy (např. možnost individuálního vzdělávání, plnění základní školní docházky ve dvou základních školách, přestěhování vedlejšího účastníka poblíž bydliště stěžovatelky apod.)”.*⁸²

Shrnutím je potřeba říct, že u dětí mladších tří let není střídavá péče ideální, soud by měl vzít v úvahu i další vývoj dítěte do budoucna při rozhodování a v neposlední řadě u starších dětí vzít v potaz i názor dítěte.⁸³

Věk a vývojové stádium dítěte je důležitým faktorem, který je třeba zvážit při rozhodování o střídavé péči. S rostoucím věkem dítěte se mění jeho vnímání okolí. Zatímco základní psychické potřeby zůstávají neměnné, s každým vývojem dítěte se objevují další potřeby, některé důležitější než druhé.⁸⁴

Názory na to, v jakém věku je vhodné navrhnout střídavou péči pro děti, se liší. Čeští odborníci se obecně staví proti střídavé péči v útlém věku dítěte. Většina se shodne, že by se mělo uvažovat o střídavé péči až od tří let, před třetím rokem dítěte by měla být jen výjimečná. Malé děti jsou v útlém věku připoutány k matce, stěhování je pro ně stresující a od matky je to odlučuje.^{85,86}

Věk nemusí hrát roli jen u mladších dětí, ale také starších, kde si děti již samy dokáží vytvořit vlastní názor a také ho vyjádřit. Poté soud musí zvážit, zda je dítě natolik staré, aby dokázal svůj názor projevit pravdivě a zda chápe celou situaci natolik, aby se k ní dokázal vyjádřit. „*Dítě má právo se vyjádřit od 12 let. Současná judikatura ale dává prostor už i sedmi/osmiletým dětem,*“ říká advokátka Adéla Lacinová Hubinková ve svém rozhovoru na téma právo dětí říct si u koho chtějí po rozvodu být.⁸⁷

6.2 Zaměstnání rodičů

Ústavní soud se s tímto faktorem vypořádal hned v několika soudních rozhodnutích. Zaměstnání rodiče může hrát velkou roli při rozhodování o vhodnosti střídavé péče, zvláště pokud by zaměstnání rodiče výrazně bránilo se o dítě starat. Zaměstnání je podstatnou náležitostí v životě všech rodičů, poskytuje materiální zabezpečení a předpoklad pro výchovu potomka. Rodič do

⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 9.6.2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13.

⁸³ TRÁVNÍČEK, Milan. 5. Věk dítěte. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.

⁸⁴ VÁGNEROVÁ, M. (2012). Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Praha: Karolinum.

⁸⁵ ŠPAŇHELOVÁ, I. (2010). Dítě a rozvod rodičů. Praha: Grada.

⁸⁶ NOVÁK, T. (2013). Střídavá péče o dítě: zájem dítěte především. Praha: Portál.

⁸⁷ LACINOVÁ HUBINKOVÁ, Adéla, advokátka [rozhovor]. Brno 2.3.2020. Dostupné z:

<https://olomouc.rozhlas.cz/deti-maji-pravo-ricit-si-u-ktereho-z-rodicu-po-rozvodu-chteji-zit-8159257>.

zaměstnání chodit musí, aby se mohl o potomka řádně postarat a zabezpečit ho. Při výkonu práce by měl rodič postupovat co nejšetrněji k zájmům dítěte a v mezidobí mu zajistit péči odpovědné osoby.⁸⁸

Již v roce 2005 v nálezu sp. zn. II. ÚS 554/04 Ústavní soud dospěl k závěru, že „[...] není možné, aby jeden z rodičů byl omezen na svých rodičovských právech pouze z důvodu výkonu povolání a s tím souvisejícím rozsahem a rozvrhem pracovní doby [...]. Na újmu rodiče by nemělo být to, že rodič pracuje dlouho a o dítě se např. stará babička. Přeci jenom, pokud by se rodiče nerozvedli, tak by to probíhalo úplně stejně. Dítě by bylo u babičky, než se vrátí rodič z práce. Na druhou stranu rodič by měl také přiměřeně vykonávat svá práva a povinnosti. Znamená to být dítěti rodičem, pokud by se totiž o dítě starala po celou dobu jen třetí osoba, pak postrádá střídavá péče smysl.⁸⁹

Novější je nález Ústavního soudu ze dne 3. května 2022, sp.zn. I. ÚS 3065/21. Stěžovatel je zaměstnán na vedoucí pozici lékaře a obecný soud tento fakt bral jako přítěžující při rozhodování o střídavé péči. Ačkoliv otec doložil potvrzení od zaměstnavatele o možnosti přizpůsobení směn a možnost péče o dítě osobou blízkou otci, tak obecné soudy tyto argumenty bez přiměřeného odůvodnění nepřijaly. Ústavní soud tedy došel k závěru: „*Ačkoliv podrobnější vodítka v tomto směru v judikatuře Ústavního soudu chybí, není pochyb o tom, že pokud již nezletilý chodí do předškolního či školního zařízení, pracovní vytíženost může tvořit překážku střídavé péče toliko v mimořádných případech, které brání rodiči postarat se o dítě v delších časových úsecích (typicky voják na zahraniční misi, řidič kamiónu s dlouhodobými cestami do zahraničí atd.). Standardní pracovní poměr dle zákoníku práce, byť by byl i z různých hledisek náročný (zde vedoucí lékař), k takovým výjimkám nepatří, a to ani pokud má stěžovatel další (velmi nízké) úvazky mimo hlavní pracovní poměr. Opak by znamenal v podstatě diskriminaci na základě zaměstnání.*“⁹⁰ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že větší pracovní vytížení by mělo být bráno jako překážka střídavé péče jen ve výjimečných případech.

Stát se rodičem je rozhodnutí každého z nás a toto rozhodnutí přináší i své oběti a to třeba výkon rodičovství na úkor pracovního života. Každý rodič se o své dítě musí starat a počítat s tím, že tato péče přijde i na úkor jiným aspektům života, zároveň jsou mnohdy rodičům poskytnuty i instituty,

⁸⁸ TRÁVNÍČEK, Milan. 5. Věk dítěte. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 11.5.2005, sp. zn. II. ÚS 554/04.

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 3.5.2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21.

které zásah do jejich zaměstnání snižují. Například právě možnost od zaměstnavatele si směny přizpůsobit či pracovat na zkrácený úvazek. Ústavní soud nenutí rodiče si vybrat mezi péčí o děti a zaměstnáním, ale zohledňuje snahu a ochotu rodičů o to, aby jejich výkon práce byl sladěn s výchovou potomka.⁹¹

Nález ze dne ze dne 9. 8. 2022, sp. zn. I. ÚS 847/22, vyhověl ústavní stížnosti a zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně, neboť jím byla porušena práva stěžovatele zaručená LZPS, právo na svobodnou volbu povolání a právo na péči o děti a jejich výchovu.

Stěžovatel, příslušník policie s pevně stanovenými směnami, se domáhal změny rozsahu styku s dětmi či zavedení střídavé péče. Rozmezí styku bylo upraveno v době, kdy bylo dítě malé a nově mu z důvodu pracovního vytížení nevyhovuje. Stěžovatel se svého práva domáhal až u Soudního dvora EU, poté co obecné soudy porušily jeho práva zaručená listinou a nezohlednily jeho pracovní rozvrh. SDEU potvrdil, že argumenty obecných soudů nebyly dostatečně odůvodněné.

Ústavní soud toto tvrzení poté potvrdil. Soudce zpravodaj Jaromír Jirsa se poté vyjádřil: „*Je na obecném soudu, aby v zájmu nezletilého dítěte upravil styk, je-li to možné, tak, aby rodič mohl vykonávat svoji práci a zároveň se stýkat s nezletilým dítětem.*“

Některé soudy podle názoru Jirsy nedokážou vyjít vstříc pracovnímu rozvrhu rodiče, a naopak po rodiči chtějí, aby se v zaměstnání přizpůsobil. Ústavní soud proto obecné soudy vyzval k nalézání kompromisního řešení.^{92,93}

6.3 Špatná komunikace mezi rodiči

Ústavní soud ve svých nálezech zdůrazňuje, že špatná komunikace mezi rodiči nebo její nedostačující kvalita není automaticky překážkou střídavé péče. Je potřeba zkoumat příčiny nedostatečné komunikace a přijímat opatření k jejímu zlepšení, jako je mediace nebo zavedení písemné korespondence. Děti by se neměly stávat prostředníkem mezi rodiči. Rodiče často své potomky využívají k ublížení druhému rodiči, tedy jako poslíčka zpráv.

⁹¹ HOLÁ, Daniela. Střídavá péče do každé rodiny? [online]. 2023 [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stridava-pece-do-kazde-rodiny-116343.html>.

⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 9.8.2022, sp. zn. I. ÚS 847/22.

⁹³ MIŠŮR, Peter. ÚS: Střídavá péče či styk s dítětem a specifika zaměstnání rodičů. Ius Focus, 22. 8. 2022.

Střídavá péče může být i motivací k lepší komunikaci mezi rodiči. Lepší komunikace poté přispívá i duševnímu zdraví dítěte. Pokud by rodič odmítal komunikovat a spolupracovat při střídavé péči, tak je možné změnit střídavou péči v péči výlučnou. Dítě poté bude ve výlučné péči u rodiče, který je ochotný komunikovat a chápe, že je pro dítě důležité mít oba rodiče.⁹⁴

Ústavní soud kritizuje často nekvalitní rozhodnutí nalézacích soudů, které vyhodnotí špatnou komunikaci mezi rodiči jako závažnou překážku střídavé péče. Podle Ústavního soudu má kritérium komunikace dvě hlediska. Za prvé schopnost rodičů informovat se a dohodnout se na základních věcech týkajících se potomka. Za druhé se jedná o vzájemný respekt a uznání mezi rodiči. Jak jsem již psala výše, Ústavní soud je zastáncem řešení těchto komunikačních sporů, jelikož je očekávatelné, že po rozvodu se kvalita komunikace mezi rodiči zhorší. I pokud by jeden rodič žil v zahraničí, nesmí být vyloučen z rozhodování o důležitých věcech týkajících se dítěte. V této chvíli je velmi důležité, aby rodiče uměli na dálku komunikovat, jelikož i rodič žijící v zahraničí má stále rodičovskou odpovědnost.

Do sféry dobré komunikace mezi rodiči patří i domlouvání se o sdílení nákladů za dítě. Jednodušeji řečeno, kdo co zaplatí. V rámci střídavé péče se rodiče musí podílet na financování kroužků, základních potřeb dítěte, jako je oblečení, hygienické potřeby, ale také školní potřeby a další. V tomto případě se rodiče musí dohodnout, kdo zaplatí jaké náklady a mnohdy v tomto ohledu komunikace vážne či se rodiče nechtějí domluvit. Soud by měl kromě placení výživného také rozhodnout o tom, kdo z rodičů bude platit určité náklady na dítě a tím usnadnit dohodu mezi rodiči.

U střídavé péče je komunikace mezi rodiči stejně důležitá, jako by byla u péče výlučné. U střídavé péče se rodiče musí domluvit na tom, jaký bude denní režim dítěte, aktivity, povinnosti a stravování. Je potřeba, aby byli rodiče schopni zajistit, aby dítě nebylo vyčerpáno přílišnými aktivitami u jednoho a poté i druhého rodiče, aby si také odpočinulo a mělo i domácí klid. Pokud by rodiče o těchto skutečnostech nebyli schopni komunikovat mohlo by dojít k přetížení dítěte, což může být problematické u mladších dětí, které si ještě nedokážou říci, co potřebují. Komunikace o vyváženém denním režimu dítěte je velmi důležitá a soud musí zvážit, zda jsou rodiče schopni zajistit takovýto blahobyt dítěte. Toho se dá docílit např. sdílením rozvrhu dítěte a informováním o jeho potřebách.

⁹⁴ FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2017, č. 8.

Respekt rodičů navzájem a také role obou rodičů v životě dítěte je druhým aspektem komunikace. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21, říká: „*Způsobilost a ochota, s jakou jeden rodič uznává roli a důležitost druhého rodiče v životě dítěte, tvoří nedílnou součást posuzování druhého kritéria definovaného Ústavním soudem v rámci rozhodování o svěřeni nezletilého do střídavé péče (viz výše). Rodič nemá odmítat výchovné působení druhého rodiče, nemá být proti němu a priori negativně zaměřený či zpochybňovat bez závažných důvodů jeho péči (...)*“⁹⁵

Rodiče by k době měli chovat určitou úctu a vyvarovat se vzájemných útoků. Bohužel, při soudním sporu je těžké se šarvátek mezi rodiči vyvarovat. Právní zástupci často nabádají dotyčného rodiče, aby "shromáždil" potřebné argumenty proti druhému rodiči s cílem získat dítě do výhradní péče. Rodiče spolu soupeří o to, kdo je lepším rodičem a poté je pro soudy náročné posoudit jaké důkazy jsou pravdivé a jaké jen „zkonstruovány“ druhým rodičem. Pro dítě je důležitá role obou rodičů, jelikož každý z nich do vztahu s dítětem a jeho vývoji přinese určitá pozitiva. Rodiče se musí naučit respektovat jeden druhého.⁹⁶

V tomto případě Krajský soud zrušil rozhodnutí Okresního soudu o svěřeni dcery do střídavé péče rodičů a střídavou péči nahradil výlučnou péčí matky. Důvodem byla špatná komunikace a nedostatek důvěry mezi rodiči. Ústavní soud nicméně zdůraznil, že střídavá péče je i přesto možná při splnění objektivních kritérií a pokud mají oba rodiče zájem o dítě. Mezi tato kritéria patří již zmíněná vazba dítěte na rodiče, zachování identity a rodinných vazeb, schopnost uspokojovat potřeby dítěte a přání dítěte.

Při splnění těchto kritérií u obou rodičů stejně se domnívá, že je střídavá péče pro dítě prospěšná. Rozhodnout proti střídavé péči je v tomto případě možné pouze tehdy, pokud existuje závažný důvod nebo zájem dítěte. Špatná komunikace může být důvod pro vyloučení střídavé péče jen ve výjimečných případech, soud by se měl ale vždy prvně snažit komunikaci mezi rodiči zlepšit.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 10.5.2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21.

⁹⁶ HOLÁ, Daniela. Střídavá péče do každé rodiny? [online]. 2023 [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.ak-nych.cz/stridava-pece-do-kazde-rodiny>.

Špatná komunikace může mít negativní dopad na dítě, a proto v nejzávažnějších případech lze vyloučit střídavou péči právě pro tento faktor.^{97,98}

6.4. Špatná adaptace dítěte na změny

V nálezu Ústavního soudu 3. 5. 2022 se Ústavní soud vypořádává s faktorem špatné adaptace dítěte na změny. Obecné soudy zamítly návrh otce na střídavou péči s odkazem na nesplňující faktory. Jedním z nich byl právě fakt špatné adaptace dítěte. U obecních soudů byly předloženy důkazy o tom, že nezletilý má problémy s adaptací v mateřské škole, tedy na nové prostředí. Podle zprávy z mateřské školy je nezletilý citlivý a matka je pro něj hlavní osobností v jeho životě.

Stabilita prostřední dítěte je velmi důležitá, avšak její narušení by nemělo být automaticky důvodem pro vyloučení střídavé péče. Změny jsou normální a kdyby se na tento faktor spoléhalo, tak by to znamenalo, že v životě dítěte nemohou proběhnout jakékoliv změny. Ještě důležitější je zamyšlení se nad tímto faktorem, když by se o péči rozhodovalo po třetím roku dítěte. Do této doby je totiž převážným poskytovatelem péče matka, která dítě kojí a je s dítětem na rodičovské. Střídavou péči však nelze vyloučit pouze s ohledem na skutečnost, že dítě je na matku zvyklé a závislé na ní poté, co s ní strávilo více času po dobu 3 let. Střídavá péče by tím byla defacto úplně vyloučena u všech dětí. Obecné soudy chybně zhodnotily důkazy a nevzaly v potaz výpovědi otce a prokázanou skutečnost, že dítě si na pobyt ve školce zvyklo. Špatná adaptace potomka byla přiřítána střídavé péči, i když se ukázalo, že špatná adaptace byla dána silnou vazbou dítěte na rodiče. Obecné soudy musí vždy brát ohled na obě strany, tedy matku i otce, a zvážit, co má na špatnou adaptaci dítěte vliv a zda je možné ji předejít či situaci dítěte zlepšit. Poté posoudit, zda je tento faktor natolik vážný, aby zabraňoval střídavé péči.⁹⁹

6.5 Vzdálenost bydlišť rodičů

Ústavní soud se ke kritériu velké vzdálenosti mezi bydlišti rodičů již vyjádřil mnohokrát. „Z aktuální judikatury zdejšího soudu však současně vyplývá, že „*uvedené kritérium [velmi velké vzdálenosti] nemůže být jediným důvodem [vylučujícím vhodnost střídavé péče], aniž by byl blíže zkoumán dopad častého stěhování (cestování) na vývoj nezletilého*“¹⁰⁰

⁹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30.12.2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

⁹⁸ Střídavá péče a kvalita komunikace mezi rodiči [online]. 2015.[cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/stridava-pece-a-kvalita-komunikace-mez-rodici>.

⁹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 3.5.2022, sp. zn. I.ÚS 3065/21.

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 31.3.2020, sp. zn. III. ÚS 149/20.

Je důležité posoudit nejen vzdálenost, ale také, jaké dopady má na nezletilého cestování a stěhování se od jednoho rodiče k druhému. V nálezu Ústavního soudu ze dne 31.3.2020 se řešila vzdálenost mezi rodiči, která byla 600 km. Obecné soudy konstatovaly, že nemůže být v zájmu dítěte, aby často cestovalo takto velkou vzdálenost mezi rodiči, a proto rozhodl o výlučné péči matky a trvalém pobytu dítěte s matkou v Německu. Ústavní soud vyhověl stížnosti otce a konstatoval, že obecné soudy vůbec nezhodnotily, jaké dopady by cestování na dítě mohlo mít a rozhodly čistě na základě faktu, že rodiče dělí velká vzdálenost z Německa do České republiky.

Dle opakovaně vyjadřovaného názoru Ústavního soudu hledisko velké vzdálenosti ale není „*samo o sobě důvodem, který by a priori vylučoval vhodnost střídavé výchovy nezletilého dítěte. Při posuzování kritéria "velmi velké vzdálenosti" je naopak třeba přihlídnout k dalším okolnostem každého konkrétního případu, zejména pak k tomu, zda dítě není převozem a pobytem ve zcela odlišném prostředí příliš fyzicky či psychicky zatěžováno a zda je v možnostech rodičů ve stanoveném intervalu tuto vzdálenost překonávat.*“¹⁰¹

Ústavní soud se nepřiklonil ani na jednu stranu rodičů. Nevyloučil, že by mohlo být pro dítě v dobrém zájmu, aby necestovalo vůbec a bylo ve výlučné péči, ale obecné soudy musí provádět všechny důkazy, což vyplývá ze zásady oficiality, a tedy i ty, které jim nejsou předloženy rodiči. Musí také uvést argumenty, proč není střídavá péče možná a vzít v potaz jiná kritéria než jen samotnou vzdálenost.

Ústavní soud ve své judikatuře již rámcově vymezil, kdy by mohla být vzdálenost mezi bydlišti rodičů překážka střídavé péče. Nicméně z textu výše vyplývá, že vzdálenost mezi bydlišti rodičů není jediný důvod k vyloučení střídavé péče. Je vždy potřeba zkoumat, zda právě cestování a značná vzdálenost má negativní dopady na dítě.

6.6 Souhlas/Nesouhlas se střídavou péčí

“Dostat střídavou péči proti své vůli se vám jako muži stane těžko. Pro ženy je ale střídavá péče kontroverzní. Když s ní souhlasí, jsou často vystaveny tlaku okolí, že v přeneseném slova smyslu o

¹⁰¹ *ibid.*

dítě přišly. Genderové stereotypy jsou něco, co se v určitých kontextech obrací proti každému, ať jsme muž, nebo žena.”¹⁰²

Starší právní úprava v zákoně o rodině byla odlišná a střídavá péče byla podmíněna souhlasem obou rodičů. Dnes tomu tak není a střídavá péče může být realizována i bez souhlasu obou rodičů, což je podle spousty odborníků nežádoucí fakt. Pokud se tedy rodiče nemohou dohodnout, tak na rozdíl od péče společné, je možné střídavou péči stanovit jen se souhlasem jednoho rodiče. Zda je potřeba shody rodičů k zavedení střídavé péče je téma, na kterém se spousta odborníků nemůže shodnout a mají velmi odlišné názory. Někteří považují souhlas obou rodičů na střídavé péči za esenciální a někteří zase říkají, že takový nesouhlas ze strany jednoho rodiče může být diskriminační. Jednalo by se tak o případy, kdy rodiče nekomunikují, nemají dobrý vztah a jeden z rodičů by záměrně nesouhlasil se střídavou péčí, aby omezil druhého rodiče či se mu „pomstil“. V momentě, kdy se střídavou péčí oba rodiče nesouhlasí, dochází k boji o „získání“ dítěte. Rodiče se snaží si dítě naklonit na svou stranu a manipulovat ho proti druhému rodiči. Nejčastěji se jedná o nesouhlas matky se střídavou péčí.^{103,104,105}

Jak již bylo několikrát řečeno, Ústavní soud judikoval, že pokud jsou splněny podmínky a všechna kritéria pro nařízení střídavé péče, měla by být pravidlem a jiná rozhodnutí o poměrech dětí by měla být výjimkou, která musí být řádně odůvodněna.

Pokud se tedy soudy domnívají, že střídavá péče je v nejlepším zájmu dítěte a jeden z rodičů s tím nesouhlasí, aniž by předložil podstatné a přesvědčivé důkazy, které by tuto myšlenku vyvrátily, je nezbytné, aby soud nezakládal své rozhodnutí jen na nesouhlasu jednoho rodičů. Místo toho musí posoudit, zda nesouhlas jednoho rodiče není primárně zaměřen na maření střídavé péče. Důvody nesouhlasících rodičů proti střídavé péče bývají mnohdy nepodložené a spíše sledují jejich vlastní zájmy než zájmy jejich dětí.

Pokud je však nesouhlas jednoho z rodičů odůvodněn racionálními a důvodnými argumenty, které jasně ukazují, že střídavá péče by nebyla v nejlepším zájmu dítěte, může být vhodné střídavou péči zamítnout. Soudy musí vždy pamatovat, že dítě má právo na výchovu oběma rodiči. Střídavá péče

¹⁰² FUCÍK Petr, sociolog [rozhovor]. 2023. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/stridava-pece-deti-soudce-sociolog-fucik-rozhovor.A230203_706686_brno-zpravy_zubr.

¹⁰³ TRÁVNÍČEK, Milan. 2. Souhlas se střídavou péčí [(čl. 21-27)]. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.

¹⁰⁴ NOVÁK, Tomáš. Péče o dítě po rozvodu a její úskalí. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4110-9.

¹⁰⁵ NOVÁK, Tomáš. Střídavá péče o dítě: zájem dítěte především. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0342-1.

předpokládá komunikaci ze strany rodičů, ale jen protože se nedokážou domluvit neznamená, že by se automaticky mělo na střídavé péči rezignovat.

Lze shrnout, že pouhý nesouhlas jednoho z rodičů automaticky nebrání střídavé péči, ale je třeba pořádně zvážit důvody, které za tímto nesouhlasem stojí.¹⁰⁶

6.7 Intervaly střídání

V zákoně není stanoven žádný interval vhodný pro střídavou péči, tedy je na uvážení soudů, jaký interval pro konkrétní případ zvolí. Děti často upřednostňují kratší intervaly v řádu týdne, spíše než delší v rámci 14 dní či měsíce. Je také potřeba, aby intervaly střídání nenarušovaly školní docházku dítěte. Nejčastějším intervalem bývá střídání dětí po týdnu. To je nejvhodnější, pokud rodiče bydlí blízko u sebe, a časté stěhování tak nenaruší aktivity dítěte a nebude nijak obtížným. Střídání dětí po týdnu znamená, že děti neztratí kontakt s druhým rodičem na dlouhou dobu, naopak udržují pravidelný styl s oběma rodiči.

Horší by tomu bylo v případech, kdy by se jednalo o rodiče žijící daleko od sebe, a dítě by tak muselo navštěvovat dvě školy. Soudy by pak měli pečlivě zvážit jaký časový interval by byl pro dítě vhodný i z hlediska školní osnovy. Jak by se měla taková to situace řešit, je vždy na konkrétním případě. Je ale důležité, aby takové rozhodnutí bylo v zájmu dítěte, tedy aby si dítě mohlo a stihlo utvořit při střídání škol kamarády a mít nějaké zázemí.

Ústavní soud se vyjádřil k dlouhým intervalům střídavé péče v nálezu ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 1835/12, kde uvádí: „[...] přístup dětských psychologů ke střídavé výchově, navíc střídavé výchově s intervaly delšími než pár týdnů, je rezervovaný. Podle některých názorů by se za střídavou výchovu neměly považovat delší cykly než tři týdny, tj. měsíc, půl roku a rok, protože ztrácejí charakter střídavé výchovy. Je to střídavé svěřování dítěte do péče vždy jednoho rodiče, kde je třeba řešit poruchy přizpůsobení při přechodech.“

I u menších dětí je mnohem lepší určovat intervaly kratší, aby se udržel kontakt s oběma rodiči. Starší děti už poté mohou vyjádřit vlastní názor.^{107,108}

¹⁰⁶ FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2017, č. 8.

¹⁰⁷ TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.

¹⁰⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. II.ÚS 1835/12.

V každém případě mohou soudy, pokud uznají za vhodné, zvolit tzv. asymetrický typ střídavé péče, kdy časové rozpětí péče není stejné/rovnoměrné. Mohou tak učinit, pokud by bylo cestování dítěte a návštěva školy v rovnoměrných intervalech obtížná.¹⁰⁹ Podle Ústavního soudu je výhodou asymetrické střídavé péče to, že oba rodiče mají zachované rovnocenné postavení, které jim střídavá péče přináší. Jinak by tomu bylo u výlučné péče, u které by se dosáhlo rovnocennosti intervalů střídání pomocí tzv. „širokého“ styku dítěte s druhým rodičem. Poté by se ale druhý rodič mohl opírat o „větší oprávnění“ na dítě a tento argument využívat při sporech s druhým rodičem.

“Jinými slovy, asymetrická střídavá péče může představovat v konkrétním případě významnou symbolickou hodnotu, která zajistí „absenci vítězství“ a díky které budou moci oba rodiče zastávat v očích svých i v očích svého dítěte plnohodnotnou rodičovskou roli”^{110,111}

Model nesouměrné střídavé péče eliminuje případná negativa jako je cestování dětí a střídání škol. Děti mohou trávit třeba školní dny u jednoho rodiče a prodloužené víkendy u druhého.

Jako vždy je potřeba, aby soudy zohlednily všechna kritéria a podle toho rozhodly o intervalech střídavé péče v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

6.8 Postoj a přání dítěte

O přání a postoji dítěte jsem již mluvila ve spojení se čtyřstupňovým testem vhodnosti střídavé péče. Toto kritérium je v daném testu až na posledním místě, a proto je otázkou, jaká váha by se samotnému přání dítěte měla přiřkládat při rozhodování o vhodnosti střídavé péče.

Jak již bylo řečeno, k přání dítěte je potřeba přistupovat tak, že ne vždy je názor dítěte opravdu v jeho zájmu. Co je pro dítě obecně prospěšné, musí posoudit obecné soudy s ohledem na věk a vyspělost dítěte. Ústavní soud zdůrazňuje, že právo dítěte být vyslyšen je zakotveno, nejen v OSŘ ale také v Úmluvě o právech dítěte a Evropské úmluvě o výkonu práv dětí. V některých případech totiž obecné soudy nahradí názor dítěte jen názorem opatrovníka, což je za uvedených podmínek možné, ale nemělo by to být pravidlem.¹¹²

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 30.3.2023, sp. zn. I. ÚS 3522/22.

¹¹⁰ J. Kratochvíl, In: Kühn, Z., Kratochvíl, J., Kmec, J. Kosař, D. a kolektiv. Listina základních práv a svobod. Velký komentář. Praha: Leges, 2022.

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 30.3.2023, sp. zn. I. ÚS 3522/22.

¹¹² FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2017, č. 8.

6.9 Zdravotní stav dítěte

Dalším faktorem je zdravotní stav dítěte. Může být horší zdravotní stav překážkou střídavé péče? Odpověď je ano i ne. Ústavní soud se zabýval již několika případy, kdy děti trpěly nemocí či poruchou a z judikatury vyplývá, že záleží na samotném onemocnění či poruše. Například v případě cukrovky ÚS usoudil, že bude pro dítě lepší, když dítě zůstane v péči matky. Doma bude mít stabilní prostředí a nebude muset střídat školní kolektiv, který se již přizpůsobil jeho zdravotním potřebám. Dalším případem, kterým se ÚS zabýval, byl případ dítěte s ADHD, jež se projevovalo hyperaktivitou či poruchou pozornosti. V tomto případě soud střídavou péči nevyločil, jelikož péče obou rodičů nezletilému zaručí zdravý vývoj. Podle odborníků je v tomto případě dobré, aby oba rodiče absolvovali speciální kurz k správnému vedení dítěte s touto poruchou. Posledním příkladem zmíním Aspergerův syndrom, který se vyznačuje především potížemi s komunikací či navazováním vztahů a sociálním chováním. Osoby s tímto syndromem mohou hůře reagovat na změny, proto je střídavá péče pro jakékoliv poruchy autistického spektra nevhodná. Závěrem lze říct, že zdravotní problémy dítěte mohou být překážkou střídavé péče, ale jen v případě, kdy by se v důsledku střídavé péče mohlo onemocnění zhoršit. V jiných případech je potřeba vzít v úvahu ostatní faktory, ale samotný zdravotní stav není důsledkem vyloučení střídavé péče.¹¹³

6.10 Sexuální orientace rodičů

Zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, bylo zakotveno registrované partnerství jakožto trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví. Dle § 13 tohoto zákona registrované partnerství nebrání výkonu rodičovské odpovědnosti a svěřeni dítěte do péče. Ačkoliv tento zákon nepojednává přímo o střídavé péči, tak lze dovodit, že by se § 13 vztahoval i na péči střídavou.

§ 13

(1) Existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěřeni jeho dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důsledně chránit jeho zájmy při použití přiměřených

¹¹³ TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.

výchovných prostředků, tak aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.¹¹⁴

Ráda bych tímto navázala na pojem “homoparentální rodina” tedy homosexuální rodičovství, kdy rodiče jsou tvořeny dvěma osobami stejného pohlaví, tedy stejnopohlavními rodiči. Homosexuální rodičovství je rodičovstvím, které je vyjádřeno sexuální orientací rodiče, který je nositel rodičovské odpovědnosti. Již dříve jsme zmiňovala pojmy sociální rodič a tento pojem by se dal použít i v tomto případě, kdy rodičem dítěte je rodič nebiologický.

Podle Burešové je zajímavé, že u homosexuálních párů se velmi často zpochybňuje schopnost rodičů řádně dítě vychovávat, zatímco u heterosexuálních párů se o kvalitě rodičovské odpovědnosti nediskutuje. Dle výzkumu CVVM se názory společnosti ohledně adopce dětí stejnopohlavními páry posouvám k lepšímu. Z výzkumu roku 2023 vyplývá, že: 77 % hlasovalo pro adopci dítěte v případě adopce dětí partnera/partnerky, s nimiž daný člověk žije a na jejichž výchově se podílí. Toto procento je vyšší oproti šetření z roku 2019. S adopcí dětí z „ústavu“ souhlasilo 63% české veřejnosti. I u tohoto postoje vzrostl počet souhlasů oproti roku 2019¹¹⁵.

V nejlepším zájmu dítěte samozřejmě je, aby vyrůstalo v milujícím a ekonomicky stabilním prostředí, kde mu rodiče mohou poskytnout potřebnou výchovu a domov. Jen protože homoparentální rodina není zcela tradičním konceptem neznamena, že jsou automaticky špatní rodiče a myšlenka toho, že by se děti mohli mít lépe v jiné náhradní péči je mylná. Faktor sexuální orientace je velmi diskriminační a je potřeba si uvědomit, že zatím nebylo prokázáno, že by výchova stejnopohlavními rodiči byla nevhodná.¹¹⁶

Podle Trávníčka by registrované partnerství tedy homoparentální rodina neměla být překážkou výkonu střídavé péče a soudy by se tímto faktorem ani neměly zabývat.¹¹⁷

¹¹⁴ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, § 13

¹¹⁵ *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – duben/květen 2023* [online]. 2023 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5655/f9/ov230621.pdf.

¹¹⁶ BUREŠOVÁ, Kateřina. Stejnopohlavní pár v nejlepším zájmu dítěte. *Právní rozhledy*, 2016, č. 9.

¹¹⁷ TRÁVNÍČEK, Milan. 6. Zdravotní stav dítěte. In: TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015

6.11 Kouření rodičů

Způsobilst rodičů starat se o dítě může být ovlivněna i různými závislostmi, např. na alkoholu, drogách či tabákových výrobcích. Kouření je považováno za škodlivé i v případech, kdy jde o tzv. pasivní kouření, tedy kdy jsou kouři vystavovány ostatní osoby. V tomto případě by takovému riziku byly vystavovány i děti. Pasivní kouření je považováno za škodlivější než samotné “aktivní” kouření a tento fakt se neshoduje s nejlepšími zájmy dítěte. Dle Trávníčka není v nejlepším zájmu dítěte, aby bylo nuceno “pasivně kouřit”, zvláště pokud není natolik velké, aby pochopilo a samo posoudilo zdravotní důsledky vdechování kouře. Zajímavé také je, že soudy ve Spojených Státech Amerických berou kouření rodiče jako přitěžující okolnost při boji o nezletilého. Dle zjištění ale podle Trávníčka české soudy tento faktor zatím nezohledňují.¹¹⁸

¹¹⁸ TRÁVNÍČEK, Milan. 8. Kouření tabákových výrobků. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.

7. Střídavá péče v zahraničí

V této části práce bych ráda představila modely péče o dítě v zahraničí. V zahraničí můžeme hovořit o tzv. joint physical custody, shared custody či shared parenting. Praxe střídání dětí v domácnostech se začala objevovat koncem 70. a v 80. letech 20. století a postupně se stávala legislativou v mnoha zemích. V České republice je střídavá péče právně zakotvena od roku 1998 a v posledních 20 letech se postupně navyšují případy, kde se rozhodlo o střídavé péči. V roce 2018 výzkum ukázal, že střídavá péče tvoří 11,8 % případů. Jak je tomu jinde ve světě?¹¹⁹

7.1 Slovensko

Na základě novely zákona o rodině, která je účinná od roku 2010, je i na Slovensku společná péče, tzv. striedavá osobná starostlivosť. Soud tedy rozhoduje, že děti budou na určitou dobu trávit čas s jedním rodičem a poté stejnou dobu s druhým rodičem. Při rozhodování se soud zaměřuje především na zájem nezletilého. Na základě zákona o rodině platí, že jakmile jsou oba dva rodiče způsobilí dítě vychovávat a jestliže mají oba rodiče zájem o dítě pečovat, tak soud může svěřit dítě do střídavé osobní péče.¹²⁰ V souladu s úpravou zákona o rodině je zájem nezletilého dítěte předním faktorem při rozhodování o jeho uspořádání. Při zjišťování jeho nejlepšího zájmu soud posuzuje tyto skutečnosti: úroveň péče o dítě, názor dítěte, bezpečnost prostředí dítěte, jeho citový a tělesný vývoj, zdravotní stav dítěte, důstojnost dítěte, podmínky pro zachování identity dítěte, jeho rozvoj, zachování rodinného prostředí, a podobné.

Podle rozsudku Krajského soudu v Banské Bystrici je zřejmé, že střídavá péče předpokládá toleranci ze strany rodičů, společnou vůli, schopnost vzájemné komunikace a schopnost spolupracovat při výchově dítěte.¹²¹

¹¹⁹ FUČÍK, Petr a Michaela ŠOLCOVÁ. Nové formy rodičovství: střídavá péče a hledání jejích důsledků pro děti – přehledová studie [online]. [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/32988/28399.

¹²⁰ FICEK, Milan. CHILD CUSTODY IN SLOVAKIA [online]. [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: <https://ficek.sk/child-custody-slovakia.html>.

¹²¹ AKÉ SÚ PODMIENKY STRIEDAVEJ STAROSTLIVOSTI? [online]. [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: <https://ficek.sk/ake-su-podmienky-striedavej-starostlivosti-28766>.

Nástup střídací péče na Slovensku nebyl nejlépe přijímán a soudy rozhodovaly velmi tradičně a střídací péči málokdy zohlednily. Rok po přijetí nové úpravy, tedy v roce 2011 přiznaly Slovenské soudy střídací péči jen 4 % svěřených dětí.¹²²

V roce 2023 se slovenský zákon o rodině novelizoval a zakotvil nový institut, tzv. společná osobná starostlivosť, tedy společnou péči. Společná osobní péče jako nová forma osobní péče doplnila ostatní formy osobní péče o dítě o společnou osobní péči obou rodičů, která může být s ohledem na individuální případy vhodnější než stávající formy péče na Slovensku, tedy výlučná osobní péče a střídací osobní péče. Zavedení této nové formy osobní péče se inspirovalo mnoha zahraničními právními řády, zejména německým, švýcarským, rakouským a také naším českým právem, které společnou péči již dlouhodobě využívají. Podobně jako u nás je společná péče na Slovensku forma péče o dítě, jejímž cílem je zachovat stejnou úpravu pečování o potomka jako tomu bylo před rozvodem rodičů. Jedná se tedy o nepřírozanější formu péče o dítě. Nicméně je vhodná pro rodiče, kteří spolu dokážou komunikovat a budou žít v blízkosti či společné domácnosti. Tato forma péče podporuje rozvoj vztahu mezi oběma rodiči a zamezuje hádkám o tom, kdo z rodičů si dítě vezme do péče.

Všechny tři formy péče o nezletilého jsou však rovnocenné a soud mezi nimi rozhoduje na základě posouzení nejlepšího zájmu dítěte.¹²³

7.2 Francie

Ve Francii se setkáme s termínem “*garde alternée*”, tedy střídací péče. Ve Francii nalezneme úpravu péče střídací a výlučné. Střídací péče je ve Francii poměrně novým institutem a byla zavedena až v roce 2002. Rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům až do dospělosti dítěte, většinou zůstává právo rozhodovat o důležitých záležitostech dítěte oběma rodičům, a to při výlučné i střídací péči. Po rozvodu jsou rodiče povinni dle zákona s dítětem udržovat styk a respektovat právo druhého rodiče na styk s dítětem. Rodiče mohou soudu předložit jejich dohodu o formě uspořádání jejich poměrů s nezletilým, soud ji musí poté schválit. Odmítne ji, pokud by dohoda nebyla v nejlepším zájmu dítěte nebo by byla uzavřena proti vůli jednoho rodiče. Pokud

¹²² BERGER, Vojtěch. Zákon o střídací péči platí na Slovensku dva roky. Soudy ale dál svěřují děti spíše matce [online]. 2012 [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/zakon-o-stridave-peci-plati-na-slovensku-dva-roky-soudy-ale-dal-sveruji-deti-spise-matce_201205161549_mvdydrova.

¹²³ SPOLEČNÁ OSOBNÁ STAROSTLIVOSŤ [online]. [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: <https://ficek.sk/spolocna-osobna-starostlivost-148>.

se strany nedomluví, soud nařídí soudní mediaci. Pokud se nedokážou dohodnout, rozhodne o úpravě výkonu rodičovské odpovědnosti soudce rodinného soudu v řízení o rozvodu manželství nebo v řízení o výkonu rodičovské zodpovědnosti s přihlédnutím k těmto skutečnostem:

1. praxe, kterou rodiče dříve uplatňovali, nebo případné dohody, které dříve uzavřeli;
2. názor vyjádřený nezletilým dítětem při slyšení před soudcem;
3. schopnost každého z rodičů plnit své povinnosti a respektovat práva druhého rodiče;
4. výsledek případných znaleckých posudků, zejména s ohledem na věk dítěte;
5. informace získané z jakýchkoli šetření sociálních služeb nebo protinávrhů;
6. fyzický nebo psychický nátlak nebo násilí ze strany jednoho rodiče vůči druhému.

Dítě by mělo být dostatečně vyspělé na to, aby mohlo být ve střídavé péči, zpravidla musí být starší pěti let, aby mohlo být svěřeno do střídavé péče.¹²⁴

Co se týče přání dítěte, je tento faktor přímo upraven ve francouzském občanském zákoníku, který říká, že děti mají být vyslyšeny, pokud tomu nic neodporuje. Dítě musí být tzv. “rozvážné”, věková hranice není stanovena, ale v praxi jsou děti vyslyšeny od 6 let.¹²⁵

Celkově se střídavá péče ve Francii moc neliší od té naší, rozdíly najdeme například v mediaci, která u nás uplatňována moc není a také věk dítěte (např. spodní hranice pro nařízení střídavé péče či výslech dítěte). Další zajímavostí, kterou střídavá péče ve Francii nabízí, je tzv. střídavá péče na zkoušku, tedy soud stanoví zkušební dobu, po kterou se střídavá péče bude v rodině praktikovat a po uplynutí doby se rodiče vyjádří k jejímu praktickému fungování.^{126,127}

¹²⁴ Parental responsibility - child custody and contact rights [online]. 2020 [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_parental_responsibility-302-fr-en.do?member=1.

¹²⁵ Úprava péče o dítě ve francouzském právu [online]. 2019 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/uprava-pecce-o-dite-ve-francouzskem-pravu>.

¹²⁶ Úprava péče o dítě ve francouzském právu [online]. 2019 [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/uprava-pecce-o-dite-ve-francouzskem-pravu>.

¹²⁷ TRÁVNÍČEK, Milan. 1.1 Zákoné předpoklady nařízení střídavé péče. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.

Závěr

Tato diplomová práce pojednávala o faktorech, které soud bere v úvahu při rozhodování o střídavé péči. Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jaká jsou tato kritéria a faktory a jak o nich soud rozhoduje. Abych k této odpovědi došla, zkoumala jsem judikaturu Ústavního soudu, která se těmito kritérii zabývá a sama i ty základní zakotvuje. V této práci jsem také řešila vhodnost střídavé péče v určitých situacích, jako je delší vzdálenost mezi bydlišti rodičů či špatný zdravotní stav dítěte. Také jsem se snažila najít negativa a pozitiva, která střídavá péče přináší, avšak tato část práce může být subjektivní a daná negativa a pozitiva se mohou měnit v závislosti na případě. Každý případ je jedinečný a vždy je potřeba, aby soud rozhodoval s ohledem na všechny informace a nejlepší zájem dítěte.

Předmětem této diplomové práce bylo i vypořádat se s otázkami, které jsem si položila v úvodu své práce, ty byly následující:

- Jaká kritéria ovlivňují rozhodování o střídavé péči a do jaké míry?
- Jsou tato kritéria pro svěřeni dítěte do střídavé péče stanovena v judikatuře Ústavního soudu vhodně?
- Jsou kritéria a faktory účinná při určování nejlepšího zájmu dítěte?

Téma rozvodů a střídavé péče je a myslím, že i do budoucna stále bude velmi rozebírané a kontroverzní téma. Sama si myslím, že neexistuje odpověď, zda střídavá péče je skutečně pro dítě vhodná či nikoliv. Ačkoliv judikatura nastavila určitá pravidla a kritéria, jejich úprava je zcela nedostatečná a velmi obecná. Největší problém shledávám v postupu soudců, tedy praktickém užití již zmíněných kritérií. Soudci z mého pohledu málo zkoumají dopady porozvodového uspořádání pro dítě a mnohdy upřednostňují dohody a názory rodičů. Dítě je tímto uspořádáním nejvíce ovlivněno a zatěžováno, a proto je dle mého nutné co nejvíce proces rozhodování přizpůsobit právě jim. Je potřeba si uvědomit, že rozvod takový je pro děti velmi stresující a nevhodná aplikace uspořádání po rozvodu může dítěti velice ublížit. Osobně si nemyslím, že by měla být střídavá péče formou prioritní, neboť každé dítě a rodinná situace jsou individuální a potřebují individuální přístup. Zkoumaná kritéria mohou být v určitých případech funkční, ale jejich obecná aplikace bez osobního přístupu může přinést více škody než užítku.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BRUNCKO, Stanislav. KDE SE V ZÁKONĚ SKRÝVÁ BIOLOGICKÝ NEBO SOCIÁLNÍ RODIČ? In JUDr. Šmíd Ondřej, Ph.D.; JUDr. Westphalová Lenka, Ph.D. Dny práva 2012 – Days of Law 2012. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 1252-1265. ISBN 978-80-210-6319-8.

BUREŠOVÁ, Kateřina. Stejnopohlavní pár v nejlepším zájmu dítěte. Právní rozhledy, 2016, č. 9.

Dudová, R. Dudová, T. (2007). Porozvodové rodičovství v české legislativě. In: Sociologické studie 07/7 (Praha: Sociologický ústav AV ČR).

DUNOVSKÝ, J.a kol.: Sociální pediatrie. Grada – Avicenum, Praha 1999, 279 str. ISBN80-7169-254-9.

FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2017, č. 8.

FOREJTOVÁ, Monika. Otazníky nad presumpcí střídavé péče o nezletilé děti aneb vliv ESLP na judikaturu Ústavního soudu. Bulletin advokacie, 2016, č. 1-2.

HRUŠÁKOVÁ, Milana; NOVÁK, Tomáš. Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově. Bulletin advokacie, 1999, roč. 9, č. 3, s. 30-34.

KRATOCHVÍL, J., In: Kühn, Z., Kratochvíl, J., Kmec, J. Kosař, D. a kolektiv. Listina základních práv a svobod. Velký komentář. Praha: Leges, 2022.

KOVÁČOVÁ, Anna, SPÁČIL, Ondřej. Slyšení dítěte v rámci rodinné mediaci. Právní rozhledy, 2014, č. 10, s. 353-358

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Střídavá péče velebená i proklínaná. Bulletin advokacie, 2015, č. 3.

LUŇÁČKOVÁ, Oldřiška. Pohled společnosti na střídavou výchovu se mění. Právo a rodina , 2012, roč. 14, č. 4

MELZER, F. Tégl, P. a kol. Občanský zákoník : velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016.

MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-796-5.

MIŠŮR, Peter. ÚS: Střídavá péče či styk s dítětem a specifika zaměstnání rodičů. Ius Focus, 22. 8. 2022

NOVÁK, Tomáš. Péče o dítě po rozvodu a její úskalí. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4110-9.

NOVÁK, Tomáš. Střídavá péče o dítě: zájem dítěte především. Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026203421.

OLÁH, Michal. Střídavá péče o dítě: Cochemská prax v EU - šance pro naše děti. Praha: Spravedlnost dětem - sdružení pro ochranu práv dětí, rodičů a prarodičů, 2016. ISBN 978-80-906373-0-6.

ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr (eds). Občanský zákoník velký komentář, Svazek IV, 2. díl. 1. Praha: Leges, 2016, s. 1619 (§ 907 občanského zákoníku).

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Dítě a rozvod rodičů. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3181-0.

TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1.

VÁGNEROVÁ, M. (2012). Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Praha: Karolinum

WÁGNEROVÁ, E. Šimíček, V. Langášek, T. Pospíšil, I. a kol. Listina základních práv a svobos. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012.

WESTPHALOVÁ, Lenka, ROGALEWICZOVÁ, Romana. Práva dítěte v rodičovském konfliktu. Právní rozhledy, 2016, č. 19, s. 660-666

ZUKLÍNOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. kol. Občanský zákoník. Komentář. Sv. II (§ 655–975, rodinné právo). Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 752 (§ 907 ObčZ).

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Aké sú podmienky striedavej starostlivosti? [online]. [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: <https://ficek.sk/ake-su-podmienky-striedavej-starostlivosti-28766>

Barvíková, J. 2019. Zpráva z fokusních skupin Dítě v rodičovském konfliktu. Výsledky předvýzkumu v rámci projektu Dopady míry rodičovského konfliktu na dítě a role, jakou v nich hraje konkrétní forma porozvodového uspořádání péče [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vv_003.pdf

BERGER, Vojtěch. Zákon o střídavé péči platí na Slovensku dva roky. Soudy ale dál svěřují děti spíše matce [online]. 2012 [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/zakon-o-stridave-peci-plati-na-slovensku-dva-roky-soudy-ale-dal-sveruji-deti-spise-matce_201205161549_mvdydrova.

České soudnictví 2019: Výroční statistická zpráva. Online. 2020. Dostupné z: <https://stridavka.cz/ceske-soudnictvi-2019-vyrocní-statisticka-zprava/>. [cit. 2024-03-11].

Demografie. Sociologická encyklopedie [online]. Česká Republika: Sociologický ústav AV ČR, 2018 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Demografie>

FICEK, Milan. CHILD CUSTODY IN SLOVAKIA [online]. [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: <https://ficek.sk/child-custody-slovakia.html>

FUČÍK, Petr a Michaela ŠOLCOVÁ. Nové formy rodičovství: střídavá péče a hledání jejích důsledků pro děti – přehledová studie. Sociální studia, č. 2/2022.[online]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/32988/28399

FUČÍK, Petr, Sociolog [rozhovor]. Brno 4.2.2023. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/stridavapece-deti-soudce-sociolog-fucik-rozhovor.A230203_706686_brno_zpravy_zubr?h=D0A2B733BB3D63DB0A5BF98540E94811

HLOCH, Jan. Výhody a nevýhody společné či střídavé péče o dítě [online]. 2017. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vyhody-a-nevyhody-spolecne-ci-stridave-pecce-o-dite-8572173>

HOLÁ, Daniela. Střídavá péče do každé rodiny? [online]. 2023 [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stridava-pecce-do-kazde-rodiny-116343.html>

KOMÁRKOVÁ, Lucie. Je střídavá péče opravdu pravidlem aneb průřez judikaturou Ústavního soudu [online]. 2021 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/je-stridava-pecce-opravdu-pravidlem-aneb-prurez-judikaturou-ustavniho-soudu>

- LACINOVÁ HUBINKOVÁ, Adéla, advokátka [rozhovor]. Brno 2.3.2020. Dostupné z: <https://olomouc.rozhlas.cz/deti-maji-pravo-riect-si-u-ktereho-z-rodicu-po-rozvodu-chteji-zit-8159257>
- MENCNEROVÁ, Kateřina. 1.2 Střídavá péče. In: MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2.
- Parental responsibility - child custody and contact rights [online]. 2020 [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_parental_responsibility-302-fr-en.do?member=1
- PAVLÁT, Josef. Problémy Studií Argumentujících pro střídavou péči [online]. 2013, 8.2.2013 [cit. 2023-10-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/problemy-studii-argumentujících-pro-stridavou-peci>
- Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – duben/květen 2023 [online]. 2023 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5655/f9/ov230621.pdf
- POSTRÁNECKÁ, Barbora. Víc než stěhování řeší děti ve střídavce vztahy s rodiči [online]. 2023 [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://reportermagazin.cz/4920/vic-nez-stehovani-resi-deti-ve-stridavce-vztahy-s-rodici/>
- ŘÍHOVÁ, Věra. Dítě není poštovní balík. Pokud můžete, nestěhujte ho [online]. 2017 [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://pardubice.rozhlas.cz/dite-neni-postovni-balik-pokud-muzete-nestehujte-ho-6482237>
- SCHMIDOVÁ, Kateřina. Otevřený článek: Možné reakce dětí a dospívajících na rozvod [online]. 2017. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/aktuality/otevreny-clanek-mozne-reakce-deti-a-dospivajících-na-rozvod.a-2689.html>
- SLEZÁKOVÁ, Jitka. Týden s mámou, týden s tátou. Plusy a minusy střídavé péče [online]. 2018. Dostupné z: <https://pardubice.rozhlas.cz/tyden-s-mamou-tyden-s-tatou-plusy-a-minusy-stridave-peci-7632966>
- SPOLOČNÁ OSOBNÁ STAROSTLIVOST [online]. [cit. 2023-10-26]. Dostupné z: <https://ficek.sk/spolocna-osobna-starostlivost-148>
- Statistický přehled soudních agend 2008 druhá část [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 11. ledna 2015]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.
- Střídavá péče a kvalita komunikace mezi rodiči [online]. 2015.[cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/stridava-peci-a-kvalita-komunikace-mezi-rodici>
- Střídavá péče dětem neškodí, soudci neznají fakta, upozorňuje sociolog [online]. In: . [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/stridava-peci-deti-soudce-sociolog-fucik-rozhovor.A230203_706686_brno-zpravy_zubr
- TOMEŠOVÁ, Jana. Společná péče o nezletilé dítě [online]. 2017 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spolecna-peci-o-nezletile-dite>
- TOMEŠOVÁ, Jana. Úvaha o hranici mezi střídavou a výlučnou péčí o nezletilé dítě [online]. 2019 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/ht-uvaha-o-hranici-mezi-stridavou-a-vylucnou-peci-o-nezletile-dite>
- Úprava péče o dítě ve francouzském právu [online]. 2019 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/uprava-peci-o-dite-ve-francouzskem-pravu>

VAJSEJTLOVÁ, Barbora. Střídavá péče o děti je minové pole. Funguje jen při splnění klíčových podmínek [online]. 2020 [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://denikn.cz/260783/stridava-pece-o-deti-je-minove-pole-funguje-jen-pri-splneni-klicovych-podminek>

Výzkum střídavé péče [online]. 2019 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://evs.fss.muni.cz/stridava>

3. Seznam použitých právních předpisů

Sdělení č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 10.5.2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21.

Nález Ústavního soudu ze dne 11.5.2005, sp. zn. II. ÚS 554/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 20.2.2007, sp. zn. II. ÚS 568/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. II.ÚS 40/20.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 122/15.

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. 5 .2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21.

Nález Ústavního soudu ze dne 3.5.2022, sp. zn. I. ÚS 3522/22.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

Nález Ústavního soudu ze dne 30.3.2023, sp. zn. I. ÚS 3522/22.

Nález ústavního soudu ze dne 31. 8. 2015 II. ÚS 2118/15.

Nález Ústavního soudu ze dne 31.3.2020, sp. zn. III. ÚS 149/20.

Nález Ústavního soudu ze dne 31.8. 2018, sp. zn. IV. ÚS 773/18.

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. II.ÚS 1835/12.

Nález Ústavního soudu ze dne 8.2.2023, sp. zn. I. ÚS 3350/22.

Nález Ústavního soudu ze dne 9.6.2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13.

Nález Ústavního soudu ze dne 9.8.2022, sp. zn. I. ÚS 847/22.

5. Seznam ostatních zdrojů

Předběžné výsledky výzkumu. MUNI European Values Study: Projekt Evropský výzkum hodnot [online]. 2020 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <https://evs.fss.muni.cz/vyzkum-stridava-pece/predbezne-vysledky>

CHADIMOVÁ, Milena, rodinná poradkyně [rozhovor]. 1.3.2017. Dostupné z: <https://www.mujrozhlas.cz/kontakt/rodinna-poradkyne-phdr-milena-chadimova-popsala-vyhody-i-nevyhody-stridave-pece-pro-deti>.

FUČÍK Petr, sociolog [rozhovor]. 2023. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/stridava-pece-deti-soudce-sociolog-fucik-rozhovor.A230203_706686_brno-zpravy_zubr

ŠOFKOVÁ, Dopady střídavé péče na každodenní život dětí po rozvodu. Plzeň, 201ý. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Filozofická fakulta, Katedra sociologie. Vedoucí práce Marhánková, Jaroslava. Dostupné online na <https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/28126/1/Michaela%20Sofkova%20Bakalarska%20prace.pdf>

Seznam použitých zkratek

ObčZ – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

LZPS – ústavní zákon č. 2/1992 Sb., listina základních práv a svobod.

ZoR – zákon č. 1963/94 Sb., zákon o rodině, dle pozdějších předpisů

Úmluva – Úmluva o právech dítěte z New Yorku ze dne 20. 11. 1989, vyhlášená sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí ČSFR č. 104/1991 Sb.

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

ÚS - Ústavní soud České republiky

Rozhodování o střídavé péči

Abstrakt

Cílem mé diplomové práce na téma “Rozhodování o střídavé péči” je analýza rozhodování soudů a kritéria, které ovlivňují svěřeni dítěte do střídavé péče v České republice. Cílem je nejen posoudit do jaké míry jsou tyto faktory a kritéria v zájmu dítěte, ale také do jaké míry musí být naplněna, aby byl tento institut využíván s ohledem na potřeby samotných dětí. Zároveň se také věnuji i největším problémům, které střídavou péči provázejí.

Tato diplomová práce je rozdělena do sedmi částí. V první části vymezuji základní pojmy souvisejícími se střídavou péčí a také rozebírám formy porozvodové péče o dítě. Formami porozvodové péče jsou výlučná péče jednoho z rodičů, společná péče, střídavá péče a svěřeni do péče jiné osoby. V druhé části popisují vývoj střídavé péče v České republice. V části třetí se zaměřuji na vybranou judikaturu Ústavního soudu, která se konkrétně týká střídavé péče a jejích úskalí. Judikatura Ústavního soudu je v tomto ohledu velmi důležitá. Ve čtvrté části do hloubky popisují tzv. čtyřstupňový test vhodnosti, který byl Ústavním soudem zformulován, aby sjednotil alespoň základní faktory, které musí obecné soudy zvážít při rozhodování o střídavé péči. V páté části poukazuji na negativa a pozitiva střídavé péče, ačkoliv je samozřejmě potřeba brát v potaz, že v každém případě mohou být daná negativa a pozitiva trochu jiná. Velkými negativy střídavé péče jsou např. nestabilita rutiny dítěte, příchod nového partnera či zvýšené logistika. Mezi významnými pozitivy střídavé péče nalezneme např. kontinuitu kontaktu s oběma rodiči či udržování rodinných vazeb. Jádro práce nalezneme v části šesté, ve které se zabývám faktory, které ovlivňují vhodnost střídavé péče. Mezi tyto faktory patří např. nízký věk dítěte, zaměstnání rodičů a intervaly střídání. Shrnuji, jak je k těmto kritériím přistupováno, jakým způsobem jsou hodnocena a jak moc jsou objektivní při rozhodování.

Klíčová slova: střídavá péče, rodina, dítě

Deciding on alternate care

Abstract

The aim of my master thesis on the topic "Deciding on alternate care" is to analyse the decision-making of courts and the criteria that influence the assignment of a child to alternate care in the Czech Republic. The aim is not only to assess to what extent these factors and criteria are in the interest of the child, but also to what extent they must be fulfilled in order for this institution to be used with regard to the needs of the children themselves. At the same time, I also discuss the biggest problems that accompany alternate care.

This thesis is divided into seven parts. In the first part, I define the basic concepts related to alternate care and also discuss the forms of post-divorce child care. The forms of post-divorce care are sole custody of one parent, joint custody, alternate custody and entrustment to another person. In the second part I describe the development of alternate care in the Czech Republic. In the third part, I focus on selected case law of the Constitutional Court, which specifically concerns alternate care and its pitfalls. The case law of the Constitutional Court is very important in this respect. In the fourth part, I describe in depth the so-called four-stage test of suitability, which was formulated by the Constitutional Court in order to unify at least the basic factors that municipal courts must consider when deciding on alternate care. In the fifth part, I point out the negatives and positives of alternate care, although it must of course be kept in mind that the negatives and positives may be slightly different in each case. The big negatives of alternate care are, for example, the instability of the child's routine, the arrival of a new partner or increased logistics. Major positives of alternating care include, for example, continuity of contact with both parents or maintaining family ties. The core of the thesis can be found in section six, in which I discuss the factors that influence the suitability of alternating care. These factors include, for example, the child's young age, the parents' employment and the spacing of the alternation. I summarize how these criteria are approached, how they are evaluated, and how objective they are in making decisions.

Klíčová slova: alternate care, family, child